

א וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה קְמַגְ מַטּוֹת
 ב יְהוָה: אִישׁ כִּי־יָדָר נָדָר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שָׁבַע לְאִסָּר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ
 ג לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הֵיצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה: וְאִשָּׁה כִּי־תָדָר נָדָר לַיהוָה
 ד וְאִסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרֶיהָ: וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נְדָוָהָ וְאִסְרָהּ אֲשֶׁר
 ה אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר
 ו אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם־הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּהּ בַּיּוֹם שָׁמַעוּ
 ז כָּל־נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיְהִי־הָ יִסְלַח־לָהּ
 ח כִּי־הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּהּ: וְאִם־הָיוּ תְהִיָּה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְּטָא
 ט שִׁפְתֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ: וְשָׁמַע אִשָּׁה בַּיּוֹם שָׁמַעוּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ
 י ח וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וְאִסְרָה אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקָמוּ: וְאִם בַּיּוֹם שָׁמַע אִשָּׁה

תרגום אונקלוס

א ומליל משה עם רישי שבטיא לבני ישראל למימר דין פתגמא די פקיד יי כ גבר ארי ידר נדר קדם יי או יקיים קים למיסר אסר על נפשיה לא יבטל פתגמיה ככל די פוק מפומיה יעבד ג ואתתא ארי תדר נדר קדם יי ותיסר אסר בבית אבוהא ברביותהא ד וישמע אבוהא ית נדרה וְאִסְרָה די אסרת על נפשה וישתוק לה אבוהא ויקומון כל נדרהא וכל אסרי די אסרת על נפשה יקומון ה ואם אעדי אבוהא יתה ביוםא דשמע כל נדרהא וְאִסְרָה די אסרת על נפשה לא יקומון וימן קדם יי וישתבק לה ארי אעדי אבוהא יתה ו ואם מהוה תהוי לגבר ונדרהא עלה או פירוש ספותהא די אסרת על נפשה ז וישמע בעלה ביוםא דשמע וישתוק לה ויקומון נדרהא וְאִסְרָה די אסרת על נפשה יקומון ח ואם ביוםא דשמע בעלה

פירוש רש"י

ברשותו של אביה להפר נדריה. ואי זו היא קטנה, אמרו רבותינו, בת י"א שנה ויום אחד, נדריה נבדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה, נדרה נדר. בת י"ב שנה ויום אחד, אינה צריכה לבדק: (ה) ואם הניא אביה אתה. אם מנע אותה מן הנדר כלומר שהפר לה. הנאה זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר "ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר" (להלן פסוק ח), הוי אומר הנאה זו הפרה. ופשוטו, לשון מניעה והסרה, וכן "ולמה תניאון" (להלן כט:), וכן "שמן ראש אל יני ראשי" (תהלים מזמור קלח שלנו:ה), וכן "וידעתם את תנואתי" (לעיל יג:כד), את אשר סרתם מעלי: וה' יסלח לה. במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה, ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה ואף על פי שהוא מופר. ואם המופרין צריכין סליחה, קל וחמר לשאינן מופרין: (ו) ואם היו תהיה לאיש. זו ארוסה, או אינו אלא נשואה, כשהוא אומר "ואם בית אישה נדרה" (להלן פסוק ט), הרי נשואה אמור, וכאן בארוסה, ובא לחלוק בה, שאביה ובעלה מפריין נדריה. הפר האב ולא הפר הבעל, או הפר הבעל ולא הפר האב, הרי זה אינו מופר, ואין צריך לומר אם קים אחד מהם: ונדריה עליה. שנדרה בבית אביה ולא שמע בהן אביה, ולא הופרו ולא הוקמו: (ז) ושמע אישה וגו'. הרי לך שאם קים הבעל שהוא קים:

סדר כו (א) ראשי המטות. חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה, ואחר כך לכל בני ישראל. ומנין שאף שאר הדברות כן, תלמוד לומר "וישב אליו אהרן וכל הנשאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל" (שמות כו:ה-ו). ומה ראה לאמרה כאן, למד שהפרת נדרים ביחיד ממחה, ואם אין יחיד ממחה מפר בשלשה הדיוטות. או יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד, נאמר כאן "זה הדבר" ונאמר בשחטי חוץ "זה הדבר" (ויקרא יג:ב), מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר "דבר אל אהרן וגו'", אף זו נאמרה לכל: זה הדבר. משה נתנבא ב"כה אמר ה' כחצת הלילה" (שמות ח:ד) והנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה'", מוסף עליהם משה, שנתנבא בלשון "זה הדבר". דבר אחר, "זה הדבר" מעוט הוא, לומר שהחכם בלשון התרה ובעל בלשון הפרה, כלשון הכתוב כאן, ואם חלפו אין מתר ואין מופר: (ב) נדר. האומר הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפלו נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היצא מפיו יעשה, תלמוד לומר לאסר אסר, לאסור את המתר ולא להתיר את האסור: לא יחל דברו. כמו "לא יחלל דברו", לא יעשה דבריו חלין: (ג) בבית אביה. ברשות אביה, ואפלו אינה בביתו: בנעריה. ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, והבוגרת אינה

כֹּו

יִנְיָ אֹתָהּ וְהִפֵּר אֶת־נַדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה
עַל־נַפְשָׁהּ וַיְהוּהוּ יִסְלַח־לָהּ: וַנִּדְרֵהּ אֶלְמָנָהּ וּגְרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר־אָסְרָה
עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: וְאִם־בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה או־אָסְרָה אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
בְּשִׁבְעָה: וְשָׁמַע אִשָּׁה וְהִחֲרַשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְכָל־אֶסְרָה אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם־הִפִּיר יִפֵּר אֹתָם | אִשָּׁה בְּיוֹם
שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וּלְאֶסְרָה נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִשָּׁה הַפְּרָם
וַיְהוּהוּ יִסְלַח־לָהּ: כָּל־נִדְרֵהּ וְכָל־שְׁבַעַת אֶסְרָה לְעֻנַּת נַפְשָׁהּ אִשָּׁה יִקְיָמוּ
וְאִשָּׁה יִפְרְנוּ: וְאִם־הִחֲרַשׁ יִחֲרִישׁ לָהּ אִשָּׁה מִיוֹם אֶל־יוֹם וְהַקִּים
אֶת־כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אָסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּים אֹתָם כִּי־הִחֲרַשׁ לָהּ
בְּיוֹם שָׁמְעוֹ: וְאִם־הִפִּיר יִפֵּר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עוֹנָהּ: אֵלֶּה
הַחֲקִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבָתּוֹ
בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ:

תרגום אונקלוס

אעדי יתה ויבטל ית נדרהא די עלה וית פירוש ספותהא די אסרת על נפשה ומן קדם יי ישתבק לה ט ונדר ארמלא ומתרכא כל די אסרת על נפשה יקום עלה י ואם בית בעלה נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיום יא וישמע בעלה וישתוק לה לא אעדי יתה ויקומון כל נדרהא וכל אסרי די אסרת על נפשה יקומון יב ואם בטלא יבטל יתהון בעלה ביומא דשמע כל אפקות ספותהא לנדרהא ולאסר נפשה לא יקומון בעלה בטלינון ומן קדם יי ישתבק לה יג כל נדר וכל קיומת אסר לסגפא נפש בעלה יקימינון ובעלה יבטלינון יד ואם משתק ישתוק לה בעלה מיום ליום ויקיים ית כל נדרהא או ית כל אסרהא די עלה קיים יתהון ארי שתק לה ביומא דשמע טו ועם בטלא יבטל יתהון פתר דשמע ויקבל ית חובה טז אליו קמיא די פקיד יי ית משה בין גבר לאתתיה בין אבא לברתיה פרביותהא בית אבוהא

פירוש רש"י

(ח) והפיר את נדרה אשר עליה. יכול אפלו לא הפיר האב, תלמוד לומר "בנעריה בית אביה" (להלן פסוק טז), כל שבנעוריה ברשות אביה היא: (ט) אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה ברשות האב ולא ברשות הבעל, ובאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר אבל אלמנה מן הארוסין, מת הבעל, נתרוקנה וחרזה רשות לאב: (י) ואם בית אישה נדרה. בנשואה הכתוב מדבר: (יג) כל נדר וכל שבעת אסר וגו'. לפי שאמר שהבעל מפר,

מפתח סדרי התנ"ך

קיום נדר ושבועה הוא ערך מרכזי בראשי הסדרים. בויקרא סדר יח וידבר ה'... איש איש... אשר יקריב קרבנו לכל־נדריהם ולכל־נדבותם אשר־יקריבו לה' לעלה: ובסדר כג וידבר ה'... איש כי יפלא נדר בערפך נפשת לה: ובדברים סדר יט כי־תדר נדר לה' א' לא תאחר לשלמו כי־דרש ידרשנו ה' א' מעמך והיה בך חטא: שבועת דוד ויהונתן מופיעה בספר שמואל פעמיים: בזמן השבועה ובזמן קיומה. בסדר יד ויאמר יהונתן לדוד לך שלום אשר נשבענו שנינו אהנו בשם ה' לאמר ה' יהיה | ביני ובינך וביני וביני ורעך עד־עולם: ובסדר לג ויחמל המלך על־מפיבשת בן־יהונתן בן־שאול על־שבעת ה' אשר בינתם בין דוד ובין יהונתן בן־שאול:

בדברים סדר ז והיה | עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' א' לך את־הברית ואת־החסד אשר נשבע לאבתך: והנביאים מעידים על הקיום. יהושע בסדר יג ויתן ה' לישראל את־כל־הארץ אשר נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה: וירמיה בסדר יט ויתן להם את־הארץ הזאת אשר־נשבעת לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש: הקשר ההדדי מופיע בדברי הימים סדר לו וישמחו כל־יהודה על־השבועה כי ככל־לבבם נשבעו ובכל־רצונם בקשהו וימצא להם וינח ה' להם מסביב:

ובימי הסליחות אנו מתפללים את תפילת הנביא מיכה שבטרי עשר סדר יב תתן אמת לעקב חסד לאברהם אשר־נשבעת לאבתינו מימי קדם:

כֹּז ב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: נִקְחָם נֶקֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר קָמַד שְׁנֵי ב
 ג תֹּאסַף אֶל־עַמִּיךָ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אַנְשִׁים
 ד לְצַבָּא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נֶקֶם־יְהוָה בְּמִדְיָן: אֶלְךָ לַמָּטָה אֶלְךָ לַמָּטָה
 ה לְכָל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצַבָּא: וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלְךָ לַמָּטָה
 ו שְׁנַיִם־עָשָׂר אֶלְךָ חֲלוּצֵי צַבָּא: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלְךָ לַמָּטָה לְצַבָּא אֹתָם
 ז וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכֹלֵי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה
 ח בִּידוֹ: וַיִּצַּבְאוּ עַל־מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר:
 ח וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הֲרָגוּ עַל־חֲלָלֵיהֶם אֶת־אוּרִי וְאֶת־רָקֵם וְאֶת־צֹר
 וְאֶת־חֹר וְאֶת־רַבֵּעַ חֲמֹשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בַּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר הֲרָגוּ

תרגום אונקלוס

א ומליל יי עם משה למימר ב אתפצע פורענות בני ישראל מן מדינאי בתר בן תתכניש לעמך ג ומליל משה עם עמא למימר זריזו מנכונו גברין לחילא ויהון על מדין למתן פורענות דין עמא דין במדין ד אלפא לשבטא אלפא לשבטא לכל שבטאי דישראל תשלחון לחילא ה ואתבחרו מאלפאי דישראל אלפא לשבטא תרי עשר אלפין מזרזי חילא ו ושלח יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ומני דקודשא וחצוצרות יבבתא בידיה ז ואתחילו על מדין כמא דפקיד יי ית משה וקטלו כל דכורא ח וית מלכי מדין קטלו על קטליהון ית אוי וית רקס וית צור וית חור וית רבע חמשא מלכי מדין וית בלעם בר בעור קטלו

פירוש רש"י

סדר כז (ב) מאת המדינים. ולא מאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם שהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא "ואל תתגר בם מלחמה" (דברים ב:ח), אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר, מפני ב' פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית: (ג) וידבר משה וגו'. אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא אחר: החלצו. כתרגומו, לשון "חלוצי צבא", מזינים: אנשים. צדיקים, וכן "בחר לנו אנשים" (שמות יג:ח), וכן "אנשים חכמים ונבנים" (דברים א:ג): נקמת ה'. שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד כנגד הקדוש ברוך הוא: (ד) לכל מטות ישראל. לרבות שבט לוי: (ה) וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל, כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר, "עוד מעט וסקלני" (שמות יג:ג), ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן: (ו) אתם ואת פינחס. מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כלם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר, אמר הקדוש ברוך הוא, מי שהתחיל

במצוה, שהרג כזבי בת צור, יגמור. דבר אחר, שהלך לנקם נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר "והמדינים מכרו אתו" (בראשית לג:לח). ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף, שנאמר "מבנות פוטיאל" (שמות ד:כד), מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודת אלילים, ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. דבר אחר, שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים, והוא עצמו פורח עמהם, הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו, והם נופלים, לכך נאמר "על חלליהם" (להלן פסוק ח) במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר, וכן בבלעם כתיב "אל חלליהם" בספר יהושע (ח:כב): בידו. ברשותו, וכן "ויקח את כל ארצו מידו" (במדבר יח:מב): (ח) חמשת מלכי מדין. וכי איני רואה שהמשה מנה הכתוב, למה הזקק לומר "חמשת", אלא ללמדך ששני כלם בעצה והשוו כלם בפורענות. בלעם הלך שם לטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ויצא ממדין לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה, אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכלתם להם, עתה בי"ב אלף אתם באים להלחם, נתנו לו שכרו משלם ולא קפחוהו:

מפתח סדרי התנ"ך

רש"י על פסוק ג: נקמת ה'. שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד כנגד הקב"ה. וכן בשירת דבורה על הניצחון במלחמה נגד סיסרא, ראש סדר ד בשופטים פ' ואבדו כל־אויבך ה' וגו' ובנוסף, שני זוגות ראשי סדרים עוסקים בכך. דברי יואב לאבשי אחיו ותפילתו לה' כשהמלחמה נגד בני עמון על כבוד ישראל היתה מפנים ומאחור, בשמואל כה, חזק ונתחזק בעד־עמנו ובעד ערי א' וה' יעשה הטוב בעינינו: ובדברי הימים ח חזק ונתחזקה בעד־עמנו ובעד ערי א' וה' הטוב בעינינו יעשה: ותפילת חזקיה המלך למפלת סנחריב המחורף אלוקים חי, בראש סדר לא במלכים ועתה ה' א' הושיענו נא מידו וידעו כל־ממלכות הארץ כי אתה ה' א' לבדך: ובראש סדר טו בישיעה ועתה ה' א' הושיענו מידו וידעו כל־ממלכות הארץ כי אתה ה' לבדך:

מטות

ט כֹּז: וַיִּשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֵמָתָם
 י וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בְּזוּזוֹ: וְאֵת כָּל־עַרְיָהֶם בְּמוֹשַׁבְתָּם וְאֵת
 יא כָּל־טִירָתָם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשְּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמְּלָקוֹחַ בְּאֲדָם
 יב וּבַבְּהֵמָה: וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־הַמְּלָקוֹחַ וְאֶת־הַשְּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עֲרַבְת מוֹאָב אֲשֶׁר
 יג עַל־יַרְדֵּן יַרְחוֹ:
 יד וְכָל־נְשֵׁי־יְהוּדָה לְקִרְיָתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה: וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי
 טו הַחֵיִל שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמְּאוֹת הַבָּאִים מִצִּבְא הַמְּלַחְמָה: וַיֹּאמֶר
 טז אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל־נַקְבָּה: הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בַּלְעָם
 יז לְמַסֵּר־מַעַל בַּיהוָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בְּעַדַת יְהוָה: וְעַתָּה
 יח הֲרִגוּ כָל־זָכָר בְּטָף וְכָל־אִשָּׁה יַדְעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרִגוּ: וְכָל־הַטָּף
 יט בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחַיּוּ לָכֶם: וְאַתֶּם חָנוּ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה

קמה שלישי 2 ג

תרגום אונקלוס

בחרב ט ושבנו בני ישראל ית נשי מדין וית טפלהון וית כל בעירהון וית כל גיתיהון וית כל נכסיהון בזו י וית כל קרויהון במותבניהון וית כל בית סגדתהון אוקידו בנורא יא ונסיבו ית כל עדאה וית כל דברתא באנשא ובבעירא יב ואיתיו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כנשתא דבני ישראל ית שביא וית דברתא וית עדאה למשירתא למישריא דמואב די על ירדנא דירחו יג ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל רבבי כנשתא לקדמותהון למברא למשירתא יד ורגיז משה על דממנן על חילא רבני אלפינ ורבני מאנותא דאתו מחיל קרבא טו ואמר להון משה הקימתון כל נוקבא טז הא אינון הווא לבני ישראל בעצת בלעם לשקרא שקר קדם יז על עסק פעור והות מותנא בכנשתא דיי יז וכען קטולו כל דכורא בטפלא וכל אתתא דידעת גבר למשכב דכורא קטולו יח וכל טפלא בנשיא די לא ידעו משכב דכורא קיימו לכוון יט ואתון שרו מברא למשירתא

פירוש רש"י

בחרב. הוא בא על ישראל והחליף אמנותו באמנותם, שאין נושעים אלא בפיהם על ידי תפלה ובקשה, וכא הוא ותפש אמנותם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אמנותם באמנות האמות שבאין בחרב, שנאמר "ועל חרבך תחיה" (בראשית כה:ג): (י) טירתם. מקום נטרין שלהם, שהוא לשון מושב כמרים יודעי חקיהם. דבר אחר, לשון מושב שריהם, כמו שמתרגם "סרני פלשתים" (יהושע ח:ג), "סרני פלשתאי": (יא) ויקחו את כל השלל וגו'. מגיד שהיו כשרים וצדיקים, ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות, שנאמר "את כל השלל וגו'", ועליהם מפרש בקבלה "שניף כעדר הרחלים וגו'" (שיר השירים פסוק פג), אף אנשי המלחמה שבך כלם צדיקים: שלל. הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בזו. הוא בזה מטלטלין שאינם תכשיטין: מלקוח. אדם ובהמה. ובמקום שכתוב "שבי" אצל

"מלקוח", "שבי" באדם, "ומלקוח" בבהמה: (יג) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטף מן הבזה: (יד) ויקצף משה על פקודי החיל. ממנים על החיל, ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים, שיש פח בידם למחות: (טז) בדבר בלעם. אמר להם, אפלו אתם מכניסים כל המונות שבעולם אין אתם יכולים להם, שמה מרבים אתם מן המצרים שהיו "שש מאות רכב בחור" (שמות יכ:ט), בואו ואשיאכם עצה, אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קו.) ובספרי: (יז) וכל אשה ידעת איש. ראויה להבעל, אף על פי שלא נבעלה, ולפני הציץ העבירום, והראויה להבעל פניה מוריקות: הרגו. למה חזר ואמר, להפסיק הענין, דברי רבי ישמעאל, שאם אני קורא "הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש וכל הטף בנשים וגו'", איני יודע אם להרג עם הזכרים או להחיות עם הטף, לכך נאמר "הרגו": (יט) מחוץ למחנה. שלא יכנסו לעזרה:

כֹּז שְׁבַעַת יָמִים כֹּל הָרַג נַפֶּשׁ וְכֹל | נִגַע בַּחֲלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי מִטּוֹת

כ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם: וְכֹל-בָּגַד וְכֹל-כְּלֵי-עוֹר וְכֹל-מַעֲשֵׂה עֲזִים

כא וְכֹל-כְּלֵי-עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: וַיֹּאמֶר קָמוּ

אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה

כב אשר-צוה יהוה את-משה: אך את-הזהב ואת-הכסף את-הנחשת

כג את-הפרזל את-הבדיל ואת-העפרת: כל-דבר אשר-יבא באש תעבירו

כאש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא-יבא באש תעבירו

כד במים: וכפסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו

כה א, ב אל-המחנה: ויאמר יהוה אל-משה לאמר: שא קמו רביעיד ה

את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי

תרגום אונקלוס

שבועא יומין כל די קטל נפשא וכל די קרב בקטילא תדון עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה אתון ושביכון כ וכל לבוש וכל מאן דמשך וכל עובד מעוזי וכל מאן דעא תדון עלוהי כא ואמר אלעזר כהנא לגברי חילא דאתו לקרבא דא גזירת אורייתא די פקיד יי ית משה כב ברם ית דהבא וית כספא ית נחשא ית פרזלא ית אכצא וית אברא כג כל מדעם דמתעל בנורא תעברוניה בנורא וידפי ברם במי אדיותא יתדי וכל די לא מתעל בנורא תעברוניה במיא כד ותחורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ובתר כן תעלון למשוריתא א ואמר יי למשה למימר ב קבל ית חושפן דברת שביא באנשא ובכעירא את ואלעזר כהנא ורישי

פירוש רש"י

על הלכות טמאה, עוד יש להזהיר לכם על הלכות געול, ו"אך" לשון מעוט, כלומר ממעטין אתם מלהשתמש בפלים, אפלו לאחר טהרתן מטמאת המת, עד שיטהרו מפליעת אסור נבלות. ורבותינו אמרו, "אך את הזהב", לומר, שצריך להעביר חלדה שלו קדם שיגעילנו, וזהו לשון "אך", שלא יהא שם חלדה, אך המתכת יהיה כמות שהוא: (כג) כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו כלום: תעבירו באש. כדרך שתשמישו הגעלתו, מי שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסקלה, ילבנו באור: אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטמאת מת, אמר להם, צריכין הפלים געול לטהרם מן האסור וחטוי לטהרן מן הטמאה, ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשירן מן האסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ו"מי נדה" הכתובין כאן דרשו, מים הראויים לטבל בהם נדה, וכמה הם, אך בעים טאה: וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו אסור: תעבירו במים. מטבילו ודיו, ודוקא כלי מתכות: (כד) אל המחנה. למחנה שכניה, שאין טמא מת טעון שלוח ממחנה לויה וממחנה ישראל:

סדר כח (ב) שא את ראש. קח את החשבון:

כל הרג נפש. רבי מאיר אומר, בהורג בדבר המקבל טמאה הכתוב מדבר, ולמדך הכתוב, שהפלי מטמא אדם בחבורי המת, כאלו נוגע במת עצמו. או יכול אפלו זרק בו חץ והרגו, תלמוד לומר "וכל נוגע בחלל", מקיש הורג לנוגע, מה נוגע על ידי חבורו, אף הורג על ידי חבורו: תתחטא. במי נדה, פדין שאר טמאי מתים, שאף לדברי האומרים קברי גוים אינם מטמאין באהל, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" (יחזקאל כא:), אתם קרוים "אדם" ואין גוים קרוים "אדם", מודה הוא שהגוים מטמאים במגע ובמשא, שלא נאמר "אדם" אלא אצל טמאת אהלים, שנאמר "אדם כי ימות באהל" (לעיל יז:כב): אתם ושביכם. לא שהגוים מקבלין טמאה וצריכין הזאה, אלא מה אתם בני ברית, אף שביכם פשיבואו לברית ויטמאו צריכין הזאה: (כ) וכל מעשה עזים. להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות: (כא) ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות געולי נכרים. וכן אתה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר "ויקצף על אלעזר ועל איתמר" (ויקרא ה:ט), בא לכלל כעס, בא לכלל טעות. וכן ב'שמעו נא המרים' "ויך את הסלע" (לעיל יז:מא), על ידי הכעס טעה: אשר צוה ה' וגו'. תלה ההוראה ברבו: (כב) אך את הזהב וגו'. אף על פי שלא הזהיר לכם משה אלא

כח

אבות העדה: וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה היצאים לצבא
 ובין כל העדה: והרמת מכס ליהוה מאת אנשי המלחמה היצאים לצבא
 אחד נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר ומן החמרים
 ומן הצאן: ממחציתם תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת יהוה:
 וממחצת בני ישראל תקח | אחד | אחז מן החמשים מן האדם
 מן הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל הבמה ונתתה אתם ללוים
 שמרי משמרת משכן יהוה: ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה יהוה
 את משה: ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזזו עם הצבא צאן שש-מאות
 אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים: ובקר שנים ושבעים אלף: וחמרים
 אחד וששים אלף: ונפש אדם מן הנשים אשר לא ידעו משכב זכר
 כל-נפש שנים ושלושים אלף: ותהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר
 הצאן שלש-מאות אלף ושלושים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות:
 ויהי המכס ליהוה מן הצאן שש מאות חמש ושבעים: והבקר ששה
 ושלשים אלף ומכסם ליהוה שנים ושבעים: וחמרים שלשים אלף
 וחמש מאות ומכסם ליהוה אחד וששים: ונפש אדם ששה עשר אלף

תרגום אונקלוס

אבהת כנשתא ג ותפלג ית דברתא בין גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא ודין כל כנשתא ד ותפרש נסיבא קדם ?? מן גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש מאה מן אנשא ומן תורי ומן חמרי ומן ענא ה מפלגותהון תסבון ותתן לאלעזר כהנא אפרשותא קדם ?? ו ומפלגות בני ישראל תסב חד דאתחד מן חמשין מן אנשא מן תורי מן חמרי ומן ענא מפל בעירא ותתן ותהון ללאי נטרי מטרת משכנא דיי ? ועבד משה ואלעזר כהנא קמא די פקיד ?? ית משה ה והוה דברתא שאר ביזא די בזו עמא די נפקו לחילא ענא שית מאה ושבעין וחמשא אלפין ט ותורי שבעין ותריין אלפין י וחמרי שיתין וחד אלפין יא ונפשא דאנשא מן נשיא די לא ידעא משכבי כבורא כל נפשתא תלתין ותריין אלפין יב והות פלגותא חולק גובריא דנפקו לחילא מנין ענא תלת מאה ותלתין ושבע אלפין וחמש מאה ?? מן ענא שית מאה ושבעין וחמש יד ותורי תלתין ושש אלפין ונסיבהון קדם ?? שבעין ותריין טו וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה ונסיבהון קדם ?? שיתין וחד טז ונפשא אנשא שש עשר אלפין

פירוש רש"י

(ג) וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו'. חציו לאלו הלשון הזה, "ויהי המלקוח" שבא לכלל חלקה ולכלל וחציו לאלו: (ח) ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נצטוו מכס, שהיה עודף על בז המטלטלין "אשר בזזו עם להרים מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח, כתב את הצבא" איש לו, ולא בא לכלל חלקה, "מספר הצאן וגו'":

מפתח סדרי התנ"ך

דיני שלל מלחמה. אצלנו נחלק השלל לשני חלקים שווים, מחצית לכל העדה ומחצית ללוחמים. גם המכס לה' שונה. בעוד שכל העם נותן 1/50 מחלקו לה', הלוחמים נותנים עשירית מכך, 1/500. דוד המלך קבע את חלוקת השלל בין אנשי הצבא. הוא קבע שכל החיילים, מי שהשתתפו בקרב ומי ששמרו על הכלים מאחור, יחלקו בשווה. הפסוק בו קובע דוד שחוק זה תקף לעולם נקבע כראש סדר כ בשמואל, ויהי מהיום ההוא ומעלה וישמה חלק ולמשפט לישראל עד היום הזה:

הפטרת הסדר היא מישעיה [כמה] ה'קח מגבור מלקוח ואם שבי צדיק ימלט: פי"כה אמר ה' גם שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת יריבך אנכי אריב ואת בניך אנכי אושע: והיא מסתיימת בפסוק [כא,כג] ופדונוי ה' ישוּבוּן וְבאוּ ציון בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל-רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׁמְחָה יְשִׁיגוּן נְסוּ יגוּן וְאֲנַחֲהּ: וזה לפסוק לראש סדר יד שם. מלקוח השבי של גיבורי ישראל הצדיקים נשאר בידנו, ואילו אנו שנלקחנו בשבי עריצים, נפדה על ידי ה'.

כח

יז

וּמַכְסֶם לַיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מַכְסֵ תְרוּמַת יְהוָה

מטות

יח

לְאַלְעֶזֶר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וּמִמַּחְצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

חמישי

יט

חָצְוָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצְּבָאִים: וַתְּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה מִן־הַצָּאֵן

כ

שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף שְׁבַעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: וּבִקְרֹ

כא, כב

שָׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף: וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: וּנְפֶשׁ אָדָם

כג

שְׁשֵׁה עָשָׂר אֶלֶף: וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֶחָז אֶחָד

מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוֹיִם שְׂמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת

כד

מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר

כה

לְאַלְפֵי הַצְּבָא שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת: וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עַבְדֶּיךָ

נִשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בִּידְנֹנוּ וְלֹא־נִפְקָד מִמֶּנּוּ אִישׁ:

כו

וַנִּקְרָב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מִצָּא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצִמִּיד טַבַּעַת

כז

עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר הַכֹּהֵן

כח

אֶת־הַזָּהָב מֵאֹתָם כָּל כְּלֵי מַעֲשֵׂה: וַיְהִי כְּלִי־זָהָב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הִרְיִמוּ

לַיהוָה שְׁשֵׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים

כט, ל

וּמֵאֵת שְׂרֵי הַמֵּאוֹת: אַנְשֵׁי הַצְּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר הַכֹּהֵן

אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אַהֲל מוֹעֵד

זַכְרוֹן לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה:

תרגום אונקלוס

ונסבחוֹן קָדָם יי תִּלְתִּין וַיִּתְּרִין נֶפְשֵׁין יז וַיְהִיב מֹשֶׁה ית נסיב אפְּרִשׁוּתָא קָדָם יי לְאַלְעֶזֶר כְּהֵנָּה כִּמָּא די פְּקִיד יי ית מֹשֶׁה יח וּמִפְּלִגוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל די פְּלַג מֹשֶׁה מִן גּוֹבְרִיָּא דְנִפְקוּ לְחִילָא יט וְהוּת פְּלִגוֹת כְּנִשְׁתָּא מִן עֵנָּה תִּלְת מָאָה וַתִּלְתִּין וְשִׁבְעָא אֲלָפִין וַחֲמֵשׁ מָאָה כ וַתּוֹרִי תִּלְתִּין וְשִׁתָּא אֲלָפִין כּא וַחֲמֵרִי תִּלְתִּין אֲלָפִין וַחֲמֵשׁ מָאָה כב וּנְפִשָׁא דְאַנְשָׁא שִׁתָּא עָשָׂר אֲלָפִין כג וּנְסִיב מֹשֶׁה מִפְּלִגוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית דַּאֲתַחֲדוּ חַד מִן חֲמִשִּׁין מִן אַנְשָׁא וּמִן בְּעִירָא וַיְהִיב יתְהוֹן לְלוֹאֵי נְטְרֵי מִטְּרַת מִשְׁכְּנָא דִּי כִּמָּא די פְּקִיד יי ית מֹשֶׁה כד וַיִּקְרִיבוּ לוֹת מֹשֶׁה דִּמְמֵן עַל אֲלָפֵי חִילָא רְבִנֵי אֲלָפִין וְרְבִנֵי מֵאוֹתָא כה וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה עַבְדֶּיךָ קִבִּילוּ ית חוֹשְׁפֵן גְּבַרִי מְגִיחֵי קְרָבָא די עֵמְנָא וְלֹא שְׂגָא מִנְנָא אָנֹשׁ כו וַקְרָבְנָא ית קוֹרְבְּנָא דִּי גְבַר דַּאֲשַׁכַּח מָאן דְּהִיב שִׁירִין וְשִׁבְכִין עֻזְקֵן קִדְשִׁין וְחוּדָף לְכַפְּרָא עַל נַפְשָׁתָנָא קָדָם יי כז וּנְסִיב מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר כְּהֵנָּה ית דְּהִבָּא מִנְהוֹן כָּל מָאן דְּעוֹבְדָא כח וְהוּהוּ כָּל דְּהִב אֶפְרִשׁוּתָא דַּאֲפְרִשׁוּ קָדָם יי שִׁתָּא עָשָׂר אֲלָפִין שְׁבַע מָאָה וַחֲמִשִּׁין סְלַעִין מִן רְבִנֵי אֲלָפִין וּמִן רְבִנֵי מֵאוֹתָא כט גְּבַרִי דְּחִילָא בְּזוּ גְבַר לְנַפְשִׁיהּ ל נְסִיב מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר כְּהֵנָּה ית דְּהִבָּא מִן רְבִנֵי אֲלָפִין וּמֵאוֹתָא וַאֲיִתִּיאֵו יתִּיהּ לְמִשְׁכַּן זְמָנָא דְּכִרְנָא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יי

פירוש רש"י

(יח) וּמִמַּחְצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצְוָה מֹשֶׁה. לְעֵדָה, וְהוֹצִיאָה לָהֶם (יח) מִן הָאֲנָשִׁים הַצְּבָאִים: (יט) וַתְּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה. כֶּף וְכָד: (כג-כד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְגו' הַפְּקֻדִים. הַמְּמַנִּים: (כה) וְלֹא נִפְקָד. לֹא נִחְסַר. וְתַרְגּוּמוֹ "וְלֹא שְׂגָא", אִף הוּא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי "חֲסָרוֹן", כִּמּוֹ "אַנְכִי אַחְסֹנָה" (בְּרֵאשִׁית כט:לז), תַּרְגּוּמוֹ "דְּהוּת שְׂגִיאָה

מִמְּנִינָא", וְכֵן "כִּי יִפְקָד מוֹשֶׁבֶךְ" (שְׁמוּאֵל יג:טו), יִחְסַר מְקוֹם מוֹשֶׁבֶךְ, אִישׁ הַרְגִּיל לִישֵׁב שָׁם. וְכֵן "וַיִּפְקָד מְקוֹם דְּוֹד" (שם כב), נִחְסַר מְקוֹמוֹ וַאֲיִן אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם: (כו) אֶצְעָדָה. אֵלוּ צִמִּידִים שֶׁל רֶגֶל: וְצִמִּיד. שֶׁל יָד: עָגִיל. נִזְמִי אֲזֵן: וְכוּמָז. דְּפוּס שֶׁל בֵּית הַרְחָם, לְכַפֵּר עַל הַרְהוּר הַלֵּב שֶׁל בְּנוֹת מִדְיָן:

כֹּט

א וּמִקְנֵה רֹב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי-גַד עֲצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת-אֲרָץ קַמֹּחַ שִׁישׁ וְחַטְמֹת
 ב יַעֲזֹר וְאֶת-אֲרָץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמְּקוֹם מְקוֹם מְקַנָּה: וַיָּבֹאוּ בְנֵי-גַד וּבְנֵי
 רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל-נְשִׂאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר:
 ג עֲטֹרוֹת וְדִיבָן וַיַּעֲזֹר וַנִּמְרָה וְחִשְׁבוֹן וְאַלְעָלָה וּשְׁבָם וּנְבוֹ וּבְעֵז:
 ד הָאֲרָץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לְפָנָי עַד־תִּשְׂרָאֵל אֲרָץ מְקַנָּה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ
 ה מְקַנָּה: וַיֹּאמְרוּ אִם-מִצְאָנוּ חַן קַמֹּחַ וְחַטְמֹת
 וּבְעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת-הָאֲרָץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאַחֲזָהּ אֶל-תַּעֲבֹרְנוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן:
 ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי-גַד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן הֶאֱחִיכֶם יָבֹאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם
 ז תִּשְׁבוּ פֹּה: וְלָמָּה תִּנְאוּן [תְּנִיאוּן] אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבְרֵי אֶל-הָאֲרָץ
 ח אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה: כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְּחֵי אֶתֶם מִקְדָּשׁ בְּרִנְעַ
 ט לְרְאוּת אֶת-הָאֲרָץ: וַיַּעֲלֹו עַד-נַחַל אֲשֶׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת-הָאֲרָץ וַיִּנְיָאוּ
 י אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַלְתִּי-בֹא אֶל-הָאֲרָץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה:
 יא וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: אִם-יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הַעֲלִים
 יב מִמִּצְרַיִם מִבְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
 יג לֵיִצְחָק וְלֵיעֶקֶב כִּי לֹא-מְלֹאוּ אַחֲרָי: בְּלִתי כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה הַקִּנְזִי וַיְהוֹשֻׁעַ
 יד בֶּן-נֹון כִּי מְלֹאוּ אַחֲרָי יְהוָה: וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנְעַם בַּמִּדְבָּר
 יד אַרְבַּעַיִם שָׁנָה עַד-תֵּם כָּל-הַדּוֹר הַעֹשֶׂה הַרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: וְהִנֵּה קַמְתֶּם

תרגום אונקלוס

א ובעיר סגי הוה לבני ראובן ולבני גד תקיף לחדא וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא אתרא אתר פשר לבית בעיר ב ואתו בני גד
 ובני ראובן ואמרו למשה ולאעזר כהנא ולרברבי כנשתא למימר ג מכללתא ומלבשתא וכומרין ובית נמרין ובית חושבנא ובעלי דכבא
 וסימא ובית קבורתא דמשה ובעזר ד ארעא די מחא יי ית יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע כשרא לבית בעיר היא ולעבדיך אית בעיר
 ה ואמרו אם אשפחנא רחמין בעיניך תתייהב ית ארעא הךא לעבדיך לאחסנא לא תעבריננא ית ירדנא ו ואמר משה לבני גד ולבני ראובן
 האחיכון ייתון לקרבא ואתון תתבון הכא ז ולמא תונון ית לפא דבני ישראל מלמעבר לארעא דיהב להון יי ח פדין עבדו אבהתכון
 כד שלחית יתהון מרקם גיאה למחזי ית ארעא ט וסליקו עד נחלא דאתפלא וחזו ית ארעא ואוניאו ית לפא דבני ישראל בדיל דלא למיעל
 לארעא דיהב להון יי י ותקיף רוגזא דיי ביומא ההוא וקיים למימר יא אם יחזון גבריא דסליקו ממצרים מבר עשרין שנין ולעילא
 ית ארעא די קיימית לאברהם ליצחק וליעקב ארי לא אשלימו בתר דחלתי יב אלהן כלב בר יפנה קנזאה ויהושע בר נון ארי אשלימו
 יג בתר דחלתא דיי י ותקיף רוגזא דיי בישראל וטרדנון במדברא ארבעין שנין עד דספ כל דרא דעבדי דביש קדם יי יד והא קמתון

פירוש רש"י

סדר כט (ג) עטרות ודיבן וגו'. מארץ סיחון ועוג היו: (ו) האחיכם. וחזק הערים והעם: (ח) מקדש ברנע. כף שמה, ושתי קדש היו:
 לשון תמיהה הוא: (ז) ולמה תניאון. תסירו ותמניעו לפם
 (יב) הקנזי. חורגו של קנז היה, וילדה לו אמו של כלב את
 עתניאל: (יג) וינעם. ויטלטלם, מן "נע ונד" (בראשית ג:טו):

כֹּחַ

תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבּוּת אַנְשֵׁים חֲטָאִים לְסִפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה

מטות

טו

אֶל־יִשְׂרָאֵל: כִּי תִשׁוּבֶן מֵאַחֲרָיו וַיִּסַּף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשַׁחַתְתֶּם

טז

לְכָל־הָעַם הַזֶּה: וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֵרֹת קָנִי

יז

צֹאן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶה וְעָרִים לְטַפְנוּ: וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֵךְ חֲשִׁים לְפָנֶי בְנֵי

יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הִבִּיאֲנֶם אֶל־מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב טַפְנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר

יח

מִפְּנֵי יִשְׁבֵי הָאָרֶץ: לֹא נָשׁוּב אֶל־בְּתֵינוּ עַד הַתְּנַחַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ

יט

נַחֲלָתוֹ: כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעַבְר לִירְדֵן וְהִלָּאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתְנוּ אֵלֵינוּ

מֵעַבְר הִירְדֵן מִזְרַחָה:

כ

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אִם־תַּחֲלִצוּ לְפָנֵי יְהוָה קָנִי

שביעי 4 i 3

לְמַלְחָמָה: וְעַבְר לָכֶם כָּל־חֲלוּץ אֶת־הִירְדֵן לְפָנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוּ

כא

אֶת־אֵיבּוֹ מִפְּנֵיו: וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנֵי יְהוָה וְאַחַר תִּשְׁבוּ וְהִייתֶם נִקְיִים

כב

מִיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיטָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאַחֲזָה לְפָנֵי יְהוָה: וְאִם־לֹא

כג

תַּעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטַאתֶם לַיהוָה וַדַּעוּ חֲטַאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם:

כד, כה

בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְדֵרֹת לְצִנְאֲכֶם וְהִיצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ: וַיֹּאמֶר

בְּנֵי־גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבַדְיָךְ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אָדֹנִי מְצִוָּה:

תרגום אונקלוס

חלף אֶבְהַתְכוּן תַּלְמִידֵי גְבִירָא חִבִּיא לְאוֹסְפָא עוֹד עַל תְּקוּף רוּגְזָא דִּי לְיִשְׂרָאֵל טו אַרִי תַתּוּבוּן מִבְּתַר דְּחַלְתִּיה וַיִּוֹסֵף עוֹד לְאַחֲרוּתְהוֹן בַּמִּדְבָּרָא וְתַחֲבִלוּן לְכָל עֲמַא הָדִין טז וְקָרִיבוּ לְוִתִּיה וַאֲמָרוּ חֲטָרִין דְּעָאן נִבְנִי לְכַעֲרֵנָא חֲכָא וְקָרוּיִן לְטַפְלָנָא יז וַאֲנַחְנָא נִדְרִיז מִבְּעִין קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד דִּי נַעֲלִינוּן לְאַתְרֵהוֹן וַיַּתּוּבוּן טַפְלָנָא בְּקָרוּיִן כְּרִיכִין מִן קָדָם יַתְבִּי אַרְעָא יח לֹא תַתּוּב לְבִיתָנָא עַד דִּיחֲסוּנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחֲסַנְתִּיה יט אַרִי לֹא נַחֲסִין עִמְהוֹן מֵעַבְרָא לִירְדָנָא וְלִהְלֵא אַרִי קְבִילָנָא אַחֲסַנְתָּנָא לָנָא מֵעַבְרָא לִירְדָנָא מְדִינָתָא כ וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אִם תַּעֲבִדוּן ית פַּתְגָּמָא הָדִין אִם תַּדְרִזוּן קָדָם עֲמַא דִּי לְקָרְבָא כא וַיַּעֲבַר כָּל דְּמִזְרוּ ית יִרְדָנָא קָדָם עֲמַא דִּי עַד דִּיתְרַךְ ית בְּעַלִי דְכִבוּהִי מִן קְדַמְוִהִי כב וְתַתְּכַבֵּשׁ אַרְעָא קָדָם עֲמַא דִּי וְכַתַּר כֵּן תַּתּוּבוּן וְתַהוֹן זְכָאִין מִן קָדָם יי וּמִיִּשְׂרָאֵל וְתַהִי אַרְעָא הָדָא לְכוּן לְאַחֲסָנָא קָדָם יי כג וְאִם לֹא תַעֲבִדוּן כֵּן הָא חֲבַתוֹן קָדָם יי וְתַדַּעוּן חוּבְתְכוּן דְּתִשְׁכַּח יתְכוּן כד בְּנוּ לְכוּן קָרוּיִן לְטַפְלָכוּן וְחֲטָרִין לְעַנְכוּן וְדִיפּוֹק מִפּוּמְכוּן תַּעֲבִדוּן כה וַאֲמָרוּ בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמִימַר עֲבַדְיָךְ יַעֲבִדוּן כַּמָּא דִּי רְבוּנֵי מִפְּקַד

פירוש רש"י

ג:כט), זֶה רְאוּבֵן וְגַד שְׁקִימוּ תִנְאִם: וַיֵּשֶׁב טַפְנוּ בְּעוֹדְנוּ אֶצֶל אַחֲיָנוּ: בְּעָרֵי הַמִּבְצָר. שִׁנְכַנְהָ עִכְשׁוֹ: (יט) מֵעַבְר לִירְדֵן וְגו'. בְּעַבְר הַמְּעַרְבִי: כִּי בָאָה נַחֲלָתְנוּ. כָּבַר קַבְלָנוּהָ בְּעַבְר הַמְּזֻרְחִי: (כד) לְצִנְאֲכֶם. תִּיבָה זֹו מְגֻזְרַת "צִנְהָ וְאֶלְפִים כָּלֶם" (תהלים מזמור ח שלנו:ח), שְׁאִין בּוֹ אֶלְף מִפְּסִיק בֵּין נו"ן לְצַד"י, וְאֶלְף שְׂבָא כָאן אַחַר הַנו"ן בְּמִקּוֹם ה"א שֶׁל "צִנְהָ" הוּא. מִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשׁוֹן לְמַדְתִּי כֵּן: וְהִיצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ. לְגִבּוּהָ, שְׁקַבְלָתֶם עֲלֵיכֶם לְעַבּוֹר לְמַלְחָמָה עַד כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק, שְׁמִשָּׁה לֹא בְּקֶשׁ מֵהֶם אֵלָּא "וְנִכְבְּשָׁה וְגו' וְאַחַר תִּשְׁבוּ" (לעיל פסוק כב), וְהֶם קִבְלוּ עֲלֵיהֶם "עַד הַתְּנַחַל" (לעיל פסוק יח), הָרִי הוֹסִיפוּ לְהַתְּעַכֵּב שִׁבְעַ שְׁחֻלְקוּ, וְכֵן עָשׂוּ: (כה) וַיֹּאמֶר בְּנֵי גֹד. כָּלֶם כָּאִישׁ אַחַד:

(יד) לְסִפּוֹת. כְּמוֹ "סִפּוֹ שָׁנָה עַל שָׁנָה" (ישעיה יא:לא) "עֲלוּתֵיכֶם סִפּוֹ וְגו'" (ירמיה ד:ג), לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת: (טז) נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶה. חֲסִים הָיוּ עַל מְמוֹנֶם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, שְׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפְּסָם. אִמְרוּ לָהֶם מֹשֶׁה, לֹא כֵן, עָשׂוּ הַעֲקָר עֲקָר וְהַטַּפֵּל טַפֵּל, בְּנוּ לָכֶם תַּחֲלָה עָרִים לְטַפְכֶם וְאַחַר כֵּן גְּדֵרֹת לְצִנְאֲכֶם: (יז) וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֵךְ חֲשִׁים. נִדְרִיזֵן מְהִירִים, כְּמוֹ "מְהֵרָה שְׁלַל חַשׁ בְּזו" (ישעיה ג:לט), "יְמַהֵר יַחֲיִשָּׁה" (שם ב:כג): לְפָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּרֹאשֵׁי גִיסוֹת, מִתּוֹךְ שְׁגֻבּוּרִים הָיוּ, שְׁכֵן נֹאמַר בְּגֹד, "וְיִטְרַף זְרוּעַ אַף קְדָקֵד" (דברים כז:כ). וְאִף מֹשֶׁה חֲזַר וּפְרַשׁ לָהֶם בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים "וְאַצּוּ אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא וְגו' חֲלוּצִים תַּעֲבִרוּ לְפָנֵי אַחֲיָכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי חֵיל" (דברים ג:כה), וּבִירִיחוֹ כְּתִיב "וְהַחֲלוּץ הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם" (יהושע

מטות

כז כז טפנו נשינו מקננו וכל־בהמתנו יהיו־שם בערי הגלעד: ועבדיך יעברו
 כח כל־חלוצ צבא לפני יהוה למלחמה כאשר אדני דבר: ויצו להם משה
 את אלעזר הכהן ואת יהושע בן־נון ואת־ראשי אבות המטות לבני
 כט ישראל: ויאמר משה אליהם אם־יעברו בני־גד ובני־ראובן | אתכם
 ל ונתתם להם את־ארץ הגלעד לאחזה: ואם־לא יעברו חלוצים אתכם
 לא ונאחזו בתככם בארץ כנען: ויענו בני־גד ובני־ראובן לאמר את
 לב אשר דבר יהוה אל־עבדיך כן נעשה: נחנו נעבר חלוצים לפני יהוה
 לג ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן: ויתן להם | משה
 לבני־גד ולבני ראובן ולחצי | שבט | מנשה בן־יוסף את־ממלכת
 סיחן מלך האמרי ואת־ממלכת עוג מלך הבשן הארץ לעריה בגבלת
 לד ערי הארץ סביב: ויבנו בני־גד את־דיבן ואת־עטרות ואת ערער:
 לה, לו ואת־עטרות שופן ואת־יעזר ויגבהה: ואת־בית נמרה ואת־בית הרן
 לו ערי מבצר וגדרת צאן: ובני ראובן בנו את־חשבון ואת־אלעלא ואת

תרגום אונקלוס

כו טפלנא נשנא גיתנא וכל בעירנא יהון תמן בקרוי גלעד כז ועבדיך יעברון כל מזרזו חילא קדם עמא דיי לקרבא כמא די רבוני ממלל
 כח ופקד להון משה ית אלעזר כהנא וית יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטא לבני ישראל כט ואמר משה להון אם יעברון בני גד ובני ראובן
 עמכון ית ירדנא כל ומזרזו לקרבא קדם עמא דיי ותתכבש ארעא קדמיכון ותתנון להון ית ארעא דגלעד לאחסנא ל ואם לא יעברון מזרזין
 עמכון ויחסנון בניכון בארעא דכנען לא ואתיבו בני גד ובני ראובן למימר ית די מליל יי לעבדיך כן נעבד לב נחנא נעבר מזרזין קדם עמא דיי
 לארעא דכנען ועמנא אחודת אחסנתנא מעברא לירדנא לג ויהב להון משה לבני גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון
 מלכא דאמוראָה וית מלכות עוג מלכא דמתנן ארעא לקרוהא בתחומין קרוי ארעא סחור סחור לו ובנו בני גד ית דיבון וית עטרות וית ערער
 לה וית עטרות שופן וית יעזר ורמתא לו וית בית נמרה וית בית הרן קרוין כריכן וחטרין דעאן לו ובני ראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית

פירוש רש"י

(כח) ויצו להם. כמו עליהם, ועל תנאם מנה אלעזר ויהושע, וגדרת צאן. זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין, "ויבנו בני
 כמו 'ה' ילחם לכם" (שמות י"ח): (לב) ואתנו אחזת נחלתנו. כלומר
 בידינו וברשותנו תהי אחזת נחלתנו מעבר ההה: (לו) ערי מבצר

מפתח סדרי התנ"ך

הפטרות הסדר פותחת בשיחור יהושע את חלוצי ראובן וגד אחרי שהשלימו את מחויבותם. ויאמר אליהם לאמר בנכסים רבים שובו אל־אחייכם
 ובמקנה רב־מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובכרזל ובשלמות הרבה מאד חלקו שלל־אביכם עם־אחיכם: [יהושע יג,א]
 אך כאשר הם בונים מזבח חושדים בהם בני ישראל במרידה בה.

אצלנו, בפסוק לב, מתחייבים הם נחנו נעבר חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן: אלא, כשסיימו את תפקידם הם חוששים
 ואם־לא מדאגה מדבר עשינו את־זאת לאמר מחור אמרו בניכם לבנינו לאמר מה־לכם ולה' א' ישראל: [שם כז]
 הפסוק המסיים את האירוע נקבע לראש סדר יד ויקראו בני־ראובן ובני־גד למזבח כי עד הוא בינתינו כי ה' הא':

כֹּחַ

לח

קְרִיתִים: וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בְּעַל מְעוֹן מוֹסֵבֶת שָׁם וְאֶת־שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ

מטות

לֹט

בְּשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: וַיִּלְכוּ בְּנֵי מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה

מ

וַיִּלְכְּדָהּ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאָמְרִי אֲשֶׁר־בָּהּ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמְכִיר

מפטיר

מא

בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ: וַיֵּאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הַלֵּךְ וַיִּלְכְּד אֶת־חֹתֵיהֶם וַיִּקְרָא

מב

אֶתְהֵן חֹת יֵאִיר: וַנִּבַּח הַלֵּךְ וַיִּלְכְּד אֶת־קִנְתָּ וְאֶת־בְּנֵיהֶּיהָ וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח

בְּשֵׁמוֹ:

ל

א אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצַבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה קִנְבֹּ מַסְעֵי ה

ב

וְאֶהְרֹן: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה

ג

מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם: וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֶסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֹמֶשׁ עָשָׂר יוֹם

לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינַי

ד

כָּל־מִצְרַיִם: וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֶת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר

ה

וּבִאֲלֵהֶיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים: וַיִּסְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס וַיַּחֲנוּ

תרגום אונקלוס

קְרִיתִים לח וְיֵת נבו וְיֵת בעל מעון מקפן שמהן וְיֵת שבמה וקרו בשמהן ית שמהת קרויא די בנו לט ואזלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשוה ותריוך ית אמוראה די בה מ ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתב בה מא ויאיר בר מנשה אזל וכבש ית כפרניהון וקרא יתהן כפרני יאיר מב ונבח אזל וכבש ית קנת וית כפרניהא וקרא לה נבח בשמה

א אלין מטלני בני ישראל די נפקו מארעא ומצרים לחליהון בידא דמשה ואהרן ב וכתב משה ית מפקניהון למטלניהון על מימרא דיי ואלין מטלניהון למפקניהון ג ונטלו מרעמסס בירחא קדמאה בחמשא עשרא יומא לירחא קדמאה מבתר יומא דפסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי ד ומצראי מקברין ית די קטל יי בהון כל בוכרא ובטעותהון עבד יי דינין ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו

פירוש רש"י

לְטַלְטֵלם וְלִהְיֵעַם בַּמִּדְבָּר, לֹא תֵאמַר שֶׁהָיוּ נֵעִים וּמְטַלְטְלִים מִמְסַע לְמַסַּע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהָרִי אֵין כָּאֵן אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מַסְעוֹת, צֵא מֵהֶם י"ד שְׁכָלִם הָיוּ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה קוֹדֶם גְּזָרָה, מִשְׁנַסְּעוּ מֵרַעְמֶסֶס עַד שֶׁבָּאוּ לְרֵתְמָה, שֶׁמֶשֶׁם נִשְׁתַּלְחוּ מְרַגְלִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וְגו'" (לעיל יא:כט), "שֶׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים וְגו'" (שם יב:ב), וְכֵאן הוּא אוֹמֵר "וַיִּסְעוּ מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרֵתְמָה" (להלן פסוק יח), לְמַדָּת שֶׁהָיָה בַּמִּדְבָּר פֶּאֶרְזֵן. וְעוֹד הוֹצֵא מִשֶּׁם שְׁמוֹנֶה מַסְעוֹת, שֶׁהָיוּ לְאַחַר מֵיתַת אֶהְרֹן מֵהַר הָהָר עַד עֲרֻבוֹת מוֹאָב בְּשָׁנַת הָאֲרָבָעִים, נִמְצָא שְׁכָל שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹא נָסְעוּ אֶלָּא עֲשָׂרִים מַסְעוֹת, זֶה מִיִּסְדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן. וְרַבִּי תַנְחוּמָא דְרַשׁ בּוּ דְרֵשָׁה אַחֲרַת, מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוּלָה וְהוֹלִיכּוּ לְמִקּוֹם רְחוֹק לְרַפְּאוֹתָיו. כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ חוֹזְרִין, הִתְחִיל אָבִיו מוֹנֶה כָּל הַמַּסְעוֹת. אָמַר לוֹ, כֵּאֵן יִשְׁנֶנּוּ, כֵּאֵן הוֹקֵרְנּוּ, כֵּאֵן חֲשֵׁשֶׁת אֶת רֵאשִׁיךָ וְכוּ': (ד) וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים. טְרוּדִים בְּאֲבָלִים:

(לח) וְאֶת נבו וְאֶת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמוֹת עבודת אלילים הם, והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודת אלילים שלהם, ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו "מוסבת שם", נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: וְאֶת שבמה. בנו שבמה והיא שבם האמורה למעלה: (לט) וַיּוֹרֶשׁ. כַּתְּרוּמוֹ, "וְתִרְיֹךְ", שֶׁתִּיבַת 'רִישׁ' מִשְׁמַשֶּׁת שְׁתֵּי מַחְלָקוֹת, לְשׁוֹן יִרְשָׁה וּלְשׁוֹן הוֹרְשָׁה, שֶׁהוּא טְרוּד וְתִרְיֹךְ: (מא) חֹתֵיהֶם. "כַּפְרֵינִיהוֹן": וַיִּקְרָא אֶתְהֵן חוֹת יֵאִיר. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בְּנִים קְרָאָם בְּשֵׁמוֹ לְזַכְרוֹן: (מב) וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח. "לֶה" אֵינוֹ מְפִיק ה"א, וְרִאֲיִתִּי בִּיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּם לָהּ שֵׁם זֶה לְפִיכָךְ הוּא רַפָּה, שֶׁמִּשְׁמַע מְדַרְשׁוֹ כְּמוֹ "לֵא". וְתַמְהַנִּי, מַה יִּדְרֹשׁ בְּשְׁתֵּי תִיבוֹת הַדּוּמוֹת לָהּ, "וַיֵּאֱמַר לָהּ בַעַז" (רות פסוק לו), "לְכַנּוֹת לָהּ בֵּית" (בנבואות זכריה, תרי עשר יז:כד):

סדר ל א אֵלֶּה מַסְעֵי. לְמַה נִּכְתְּבוּ הַמַּסְעוֹת הַלְלוּ, לְהוֹדִיעַ חֲסִדּוֹ שֶׁל מְקוֹם, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁגוֹר עֲלֵיהֶם

ל

ו, ז

בַּסֶּכֶת: וַיִּסְעוּ מִסֶּכֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: וַיִּסְעוּ מֵאֶתֶם
 ח וַיֵּשְׁבּוּ עַל-פִּי הַחִירֹת אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לְפָנֵי מַגְדֹּל: וַיִּסְעוּ
 מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ-הַיַּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
 ט בְּמִדְבַר אֶתֶם וַיַּחֲנוּ בְּמִרְהָ: וַיִּסְעוּ מִמִּרְהָ וַיָּבֹאוּ אֵילֶמָּה וּבְאֵילֶם שְׁתֵּי
 י עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעֵים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ-שָׁם: וַיִּסְעוּ מֵאֵילֶם וַיַּחֲנוּ
 יב, יג, יד, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 יב, יג, יד, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 עַל-יַם-סוּף: וַיִּסְעוּ מֵיַם-סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר-סִין: וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר-סִין
 יב, יג, יד, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 וַיַּחֲנוּ בְּדַפְקָה: וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ: וַיִּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ
 טו בְּרַפִּידִם וְלֹא-הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם לְשִׁתוֹת: וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר
 טז, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 סִינִי: וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתְּאוּהָ: וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתְּאוּהָ
 יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 וַיַּחֲנוּ בְּחִצְרֹת: וַיִּסְעוּ מִחִצְרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה: וַיִּסְעוּ מִרִתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרַמֵּן
 כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 פָּרָץ: וַיִּסְעוּ מִרַמֵּן פָּרָץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה: וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרֹסָה: וַיִּסְעוּ
 כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 מִרֹסָה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה: וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר-שֹׁפָר: וַיִּסְעוּ מֵהַר-
 כה, כו, כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 שֹׁפָר וַיַּחֲנוּ בְּחַרְדָּה: וַיִּסְעוּ מִחַרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֶת: וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֶת
 כז, כח, כט, ל, לא, לב, לד, לו
 וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת: וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתַרְח: וַיִּסְעוּ מִתַּרְח וַיַּחֲנוּ בְּמַתְקָה:
 כט, ל, לא, לב, לד, לו
 וַיִּסְעוּ מִמַּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחַשְׁמוֹנָה: וַיִּסְעוּ מִחַשְׁמוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת: וַיִּסְעוּ
 לב, לד, לו
 מִמִּסְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיַיִ עֵקֶן: וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי עֵקֶן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגְּדָגָד: וַיִּסְעוּ
 לד, לו
 מִחֹר הַגְּדָגָד וַיַּחֲנוּ בְּיִטְבְּתָה: וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרֹנָה: וַיִּסְעוּ
 לו מֵעֵבְרֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצְלֵן גִּבְרִי: וַיִּסְעוּ מֵעֵצְלֵן גִּבְרִי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר-צֶן הוּא

תרגום אונקלוס

בַּסֶּכֶת ו וַנִּטְלוּ מִסֶּכֶת וּשְׂרוּ בְּאֶתֶם דִּי בַסֶּטֶר מִדְּבָרָא ז וַנִּטְלוּ מֵאֶתֶם וְתַב עַל פּוּם חִירְתָא דִּי קָדָם בְּעֵיל צְפוֹן וּשְׂרוּ קָדָם מַגְדֹּל ח וַנִּטְלוּ מִן פּוּם חִירְתָא
 וַעֲבָרוּ בְּגוּ יִמָּא לְמִדְבָּרָא וְאוּלוּ מִהֶלֶךְ תְּלָתָא יוֹמִין בְּמִדְבָּרָא דְאֶתֶם וּשְׂרוּ בְּמִרְהָ ט וַנִּטְלוּ מִמִּרְהָ וְאוּלוּ לְאֵילִם וּבְאֵילִם תְּרִי עֶשֶׂר מְבוּעִין דְּמִין וְשִׁבְעִין
 דְּקֵלִין וּשְׂרוּ תַמָּן י וַנִּטְלוּ מֵאֵילִם וּשְׂרוּ עַל יִמָּא דְסוּף יא וַנִּטְלוּ מִמָּא דְסוּף יב וַנִּטְלוּ מִמִּדְבָּרָא דְסִין יג וַנִּטְלוּ מִדַּפְקָה יד וַנִּטְלוּ מִדַּפְקָה
 וּשְׂרוּ בְּאֵלוֹשׁ יו וַנִּטְלוּ מֵאֵלוֹשׁ וּשְׂרוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא הוּא תַמָּן מִיָּא לְעֵמָּא לְמִשְׁתֵּי טו וַנִּטְלוּ מִרַפִּידִם וּשְׂרוּ בְּמִדְבָּרָא דְסִינִי וּשְׂרוּ
 בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֵלֵי יז וַנִּטְלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֵלֵי וּשְׂרוּ בְּחִצְרוֹת יח וַנִּטְלוּ מִחִצְרוֹת וּשְׂרוּ בְּרִתְמָה יט וַנִּטְלוּ מִרִתְמָה וּשְׂרוּ בְּרַמֵּן כ כ וַנִּטְלוּ מִרַמֵּן פָּרָץ
 וּשְׂרוּ בְּלִבְנָה כא וַנִּטְלוּ מִלִּבְנָה וּשְׂרוּ בְּרֹסָה כב וַנִּטְלוּ מִרֹסָה וּשְׂרוּ בְּקַהֲלָתָה כג וַנִּטְלוּ מִקַּהֲלָתָה וּשְׂרוּ בְּהַר שֹׁפָר כד וַנִּטְלוּ מִשֹׁפָר דְשֹׁפָר וּשְׂרוּ
 בְּחַרְדָּה כה וַנִּטְלוּ מִחַרְדָּה וּשְׂרוּ בְּמַתְקָה לו וַנִּטְלוּ מִמַּתְקָה לו וַנִּטְלוּ מִתַּחַת וּשְׂרוּ בְּתַרְח כח וַנִּטְלוּ מִתַּרְח כח וַנִּטְלוּ מִתַּרְח וּשְׂרוּ בְּמַתְקָה כט וַנִּטְלוּ
 מִמַּתְקָה וּשְׂרוּ בְּחַשְׁמוֹנָה ל וַנִּטְלוּ מִחַשְׁמוֹנָה וּשְׂרוּ בְּמִסְרוֹת לא וַנִּטְלוּ מִמִּסְרוֹת וּשְׂרוּ בְּבִנְיַיִ עֵקֶן לב וַנִּטְלוּ מִבְּנֵי עֵקֶן וּשְׂרוּ בְּחֹר הַגְּדָגָד לג וַנִּטְלוּ
 מִחֹר הַגְּדָגָד וּשְׂרוּ בְּיִטְבְּתָה לה וַנִּטְלוּ מִיִּטְבְּתָה לה וַנִּטְלוּ מֵעֵבְרֹנָה וּשְׂרוּ בְּעֵבְרֹנָה וּשְׂרוּ מֵעֵצְלֵן גִּבְרִי לו וַנִּטְלוּ מֵעֵצְלֵן גִּבְרִי וּשְׂרוּ בְּמִדְבָּרָא דְצֶן הוּא

פירוש רש"י

(יח) וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה. עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרַע שֶׁל מְרַגְלִים, חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גְּחִלֵי רִתְמִים" (תהלים מזמור קיז שלנו-ג-ד):
 שְׁנֵאמַר "מֵה יִתֵּן לָךְ וּמֵה יִסִּיף לָךְ לְשׁוֹן רִמְיָה,

לז, לח

לט

מ

מא

מב, מג

מד, מה

מו, מז

מח

מט

נ

נא

נב

נב

נג

מסעי

קדש: ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום: ויעל אהרן הכהן

אלהר ההר עלפי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל

מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש: ואהרן בן שלש ועשרים

ומאת שנה במתו בהר ההר: וישמע הפנעני מלך

קנג ° ב

עָרֵד וְהוּא יֵשֵׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּכַא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויסעו מהר ההר

ויחנו בצלמנה: ויסעו מצלמנה ויחנו בפונן: ויסעו מפונן ויחנו באכת:

ויסעו מאכת ויחנו בעיי העברים בגבול מואב: ויסעו מעיים ויחנו

בדיבן גד: ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמן דבלתימה: ויסעו מעלמן

דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני נבו: ויסעו מהרי העברים ויחנו

בערבת מואב על ירדן ירחו: ויחנו על הירדן מבית הישמלת עד אבל

השטים בערבת מואב: וידבר יהוה אל משה בערבת

קנד ° שלישי 5 ג

מואב על ירדן ירחו לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם

עברים את הירדן אל ארץ כנען: והורשתם את כל יבשי הארץ

מפניכם ואבדתם את כל משפחתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת

כל במותם תשמידו: והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי

תרגום אונקלוס

רקם לו ונטלו מרקם ושרו בהור טורא בספי ארעא דאדום לח וסלק אהרן כהנא להור טורא על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין למפק בני ישראל מארעא דמצרים בירחא חמשאה בחד לירחא לט ואהרן בר מאה ועשרין ותלת שנין כד מית בהור טורא מ ושמע כנענאה מלכא דערד והוא יתב בדרומא בארעא דכנען במיתי בני ישראל מא ונטלו מהור טורא ושרו בצלמונה מב ונטלו מצלמונה ושרו בפונן מג ונטלו מפונן ושרו באבות מד ונטלו מאבות ושרו במקזת עבראי בתחום מואב מה ונטלו ממגזתא ושרו בדיבון גד מו ונטלו מדיבון גד ושרו בעלמן דבלתימה מו ונטלו מעלמן דבלתימה ושרו בטורי דעבראי דקדם נבו מה ונטלו מטורי דעבראי ושרו במישריא דמואב על ירדנא דירחו מט ושרו על ירדנא מבית ישימות עד מישר שטין במישריא דמואב נ ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דירחו למימר נא מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דכנען נב ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ותבדון ית כל בית סגדתהון וית כל צלמי מתכתהון תבדון וית כל במתהון תשצון נג ותתרכון ית יתבי ארעא ותיתבון בה ארי לכון קבית

פירוש רש"י

(לח) על פי ה' מלמד שמת בנשיקה: (מ) וישמע הפנעני ללמדך שמתת אהרן היא השמועה, שנסתלקו ענני כבוד, וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל, לפיכך חזר וכתבה: (מד) בעיי העברים. לשון חרבות וגלים, כמו "לעי השדה" (כנבואות מיכה, תרי עשר יו'), "שמו את ירושלים לעיים" (תהלים מזמור עח שלנוא): (מט) מבית הישמלת עד אבל השטים. כאן למדך שעור מחנה ישראל י"ב מיל, דאמר רבה בר בר חנה, לדידי חזי לי ההוא אתרא וכי: אבל השטים. מישור של שטים "אבל" שמו: (נא-נב) כי אתם עברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הזהירו על כך, אלא כך

אמר להם משה, כשאתם עוברים בירדן ביבשה, על מנת כן תעברו, ואם לאו, מים באין ושוטפין אתכם, וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן (יהושע כ:א): (נב) והורשתם. וגרשתם: משפחתם. כתרגומו "בית סגדתהון", על שם שהיו מסכנין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליהם בפשוט ידים ורגלים, כדכתיב "ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה" (ויקרא כא:כב): מסכתם. כתרגומו "מתכתהון": (נג) והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה, ואז "וישבתם בה", תוכלו להתקים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקים בה:

ל נד

אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אַתָּה׃ וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם
 לְרֹב תִּרְבוּ אֶת־נַחֲלֹתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלֹתוֹ אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ
 נה שָׁמָּה הַגּוּרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אַבְתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ׃ וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ
 אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים בְּעֵינֵיכֶם
 נו וְלִצְנִינִם בְּצִדֵיכֶם וְצָרְרוּ אַתְּכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ׃ וְהָיָה
 כַּאֲשֶׁר דַּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אַעֲשֶׂה לָכֶם׃

לא א, ב וידבר יהוה אל־משה לאמר: צו את־בני ישראל ואמרת אל־הם כי־אתם קנה
 באים אל־הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען
 ג לגבלתיה: והיה לכם פאת־נגב ממדבר־צן על־ידי אדום והיה לכם

תרגום אונקלוס

ית ארעא למירת יתה נד ותחסנון ית ארעא בעדכא לזרעיתכון לסגיאי תסגון ית אחסנתהון ולזעירי תזעירון ית אחסנתהון לדיפוק לה תמן עדכא
 די לה יהי לשבטי אבהתכון תחסנון נה ואם לא תתרכון ית יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי די תשארון מנהון לסיען נטלן זין לקבליכון ולמשרון
 מקפנכון ויעיקון לכון על ארעא די אתון יתבין בה נה ויהי כמא די חשביית למעבד להון אעבד לכון
 א ומליל יי עם משה למימר ב פקד ית בני ישראל ותימר להון ארי אתון עאלין לארעא דכנען דא ארעא די תתפלג לכון באחסנא ארעא דכנען
 לתחומא ג ויהי לכון

פירוש רש"י

אצלה לצד המזרח, וארץ מואב אצל ארץ אדום, בסוף הדרום
 למזרח. וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה המקום לקרב את
 בניסתם לארץ, היה מעבירם את הנלוס לצד צפון וכאין לארץ
 ישראל, ולא עשה כן, וזהו שנאמר "ולא נחם אלהים דרך ארץ
 פלשתים" (שמות י"ז) שהם יושבים על הים במערבה של ארץ
 כנען, כענין שנאמר בפלשתים "ישבי חבל הים גוי כרתים"
 (בנבואות צפניה, תרי עשר יד:כג), ולא נחם אותו הדרך, אלא הספן
 והוציאם דרך דרומה אל המדבר, והוא שקראו יחזקאל
 "מדבר העמים" (יחזקאל יא:לה) לפי שהיו כמה אמות יושבים
 בצדו. והולכין אצל דרום מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד
 שבאו לדרומה של ארץ אדום, ובקשו ממלך אדום שיניחם
 לעבר דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה, ולא רצה, והצרכו
 לסבב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ
 מואב, שנאמר "וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה" (שופטים ח:לה),
 והלכו כל דרומה של מואב עד סופה, ומשם הפכו פניהם
 לצפון עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה, וכשכלו את
 מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של
 ארץ כנען, והירדן מפסיק ביניהם, וזהו שנאמר ב"פתיח וילך
 במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש
 לארץ מואב" (שם לו), וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה
 בצפונה של ארץ מואב, וקרכו עד הירדן, והוא כנגד מקצוע
 צפונית מערבית של ארץ מואב. נמצא שארץ כנען שבעבר
 הירדן למערב, היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום:

(נד) אל אשר יצא לו שמה. מקרא קצר הוא זה, "אל מקום אשר
 יצא לו שמה הגורל לו יהיה": למטות אבותיכם. לפי חשבון
 יוצאי מצרים. דבר אחר, בשנים עשר גבולין כמנין השבטים:
 (נה) והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם לרעה: לשכים בעיניכם.
 ליתדות המנקרות עיניכם, תרגום של יתדות "סכיא": ולצנינים.
 פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם, לסגור
 ולכלוא אתכם מאין יוצא ויבא: וצררו אתכם. כתרגומו:

סדר לא (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם וגו'. לפי שהרבה מצוות
 נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הצריך לכתוב מצרני
 גבולי ורוחותיה סביב, לומר לה, מן הגבולים הללו ולפנים
 המצוות נוהגות: תפל לכם. על שם שנחלקה בגורל, נקראת
 חלוקה לשון נפילה. ומדרש אגדה אומר, על ידי שהפיל הקדוש
 ברוך הוא שריהם של שבעה אמות מן השמים וכפתן לפני
 משה, אמר לו, ראה אין בהם עוד כח: (ג) והיה לכם פאת נגב.
 רוח דרומית אשר מן המזרח למערב: ממדבר צן. אשר אצל
 אדום, מתחיל מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות.
 כיצד, שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל
 זו, קצת ארץ מצרים, וארץ אדום כלה, וארץ מואב כלה. ארץ
 מצרים במקצוע דרומית מערבית, שנאמר בפרשה זו "מעצמן
 נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה", ונחל מצרים היה מהלך על
 פני כל ארץ מצרים, שנאמר "מן השיחור אשר על פני מצרים"
 (יהושע ח:ג), ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל. וארץ אדום

לא

ד גָּבוּל נִגְבַּב מִקְצֵה יַם־הַמֶּלַח קִדְמָה: וְנִסַּב לְכֶם הַגְּבוּל מִנִּגְבַּב לְמַעְלָה
 עֲקָרְבַיִם וְעֵבֶר צְנָה וְהָיָה [וְהָיוּ] תּוֹצְאֹתָיו מִנִּגְבַּב לְקִדְשׁ בְּרִנְעַ וַיֵּצֵא
 ה חֲצֵר־אֲדָר וְעֵבֶר עֲצֻמָּנָה: וְנִסַּב הַגְּבוּל מֵעֲצֻמוֹן נַחְלָה מִצָּרִים וְהָיוּ
 ו תּוֹצְאֹתָיו הַיָּמָה: וְגָבוּל יָם וְהָיָה לְכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגָבוּל זֶה־יְהִיֶּה לְכֶם
 ז גָּבוּל יָם: וְזֶה־יְהִיֶּה לְכֶם גָּבוּל צְפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לְכֶם הָר הָהָר:
 ח, ט מֵהָר הָהָר תִּתְּאוּ לְבֵא חֶמֶת וְהָיוּ תּוֹצְאֹת הַגְּבֹל צְדָדָה: וַיֵּצֵא הַגְּבֹל זְפֹרְנָה
 י וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו חֲצֵר עֵינָן זֶה־יְהִיֶּה לְכֶם גָּבוּל צְפוֹן: וְהִתְּאוּיֹתֶם לְכֶם
 יא לְגָבוּל קִדְמָה מִחֲצֵר עֵינָן שְׁפָמָה: וַיֵּרֶד הַגְּבֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקְדָּם לְעֵין
 יב וַיֵּרֶד הַגְּבֹל וּמָחָה עַל־כֶּתֶף יַם־כְּנָתָיִם קִדְמָה: וַיֵּרֶד הַגְּבוּל הַיֵּרֶדְנָה וְהָיוּ

תרגום אונקלוס

רוח דרומא ממדברא דצן על תחומי אדום ויהי לכוון תחום דרומא מספיי ימא דמלחא קדומא ד ויסחר לכוון תחומא מדרומא למסקנא דעקרבים ויעבר לצן ויהוון מפקננהי מדרומא לרקס גיאה ויפוק לחצר אדר ויעבר לעצמוון ה ויסחר תחומא מעצמוון לנחלא דמצרים ויהוון מפקננהי לימא ו ותחום מערבא ויהי לכוון ימא רבא ותחומה דין ימא לכוון תחום מערבא ז ודין יהי לכוון תחום צפונא מן ימא רבא תכוננון לכוון להור טורא ח מהור טורא תכוננון למטי חמת ויהוון מפקננהי דתחומא לצדד ט ויפוק תחומא לזפרון ויהוון מפקננהי לחצר עינן דין יהי לכוון תחום צפונא י ותכוננון לכוון לתחום קדומא מחצר עינן לשפם יא ויחית תחומא משפם לרבבלה ממדנח לעין יב ויחית תחומא קדומא יב ויחית תחומא לירדנא ויהוון

פירוש רש"י

הַרְצִיִּים" (דברי הימים טו:סא), "וְתֵאֵי הַשְּׁעָר" (יחזקאל כד:יח), "הַיְצִיעַ", שְׁקוּרִין אֲפַנְדִּי"ז, שְׁהוּא מוֹסָב וּמְשַׁפֵּעַ: (ח) מֵהָר הָהָר. תִּסְבּוּ וְתִלְכוּ אֶל מִצְרַיִם הַצְּפוֹן לְצַד הַמְּזֻרָח, וְתִפְגְּעוּ בְּלֵבָא חֶמֶת, זֹו אֲנִטוּכִיָּא: תּוֹצְאֹת הַגְּבֹל. סוֹפֵי הַגְּבוּל. כָּל מְקוֹם שֶׁנִּמְצָא "תּוֹצְאוֹת הַגְּבוּל", או הַמִּצְרַיִם כָּלָה שֶׁם לְגַמְרֵי וְאִינוּ עוֹבְרִי לְהִלָּךְ כָּלָל, או מִשֶּׁם מִתְּפַשֵּׁט וּמִרְחִיב וַיֵּצֵא לְאַחֲרָיו לְהַמְשִׁיךְ לְהִלָּךְ בְּאֵלְכֶסֶן יוֹתֵר מִן הַרוֹחֵב הָרֵאשׁוֹן, וְלַעֲנִין רוֹחֵב הַמִּדְּהָ הָרֵאשׁוֹן קָרָאוּ "תּוֹצְאוֹת" שֶׁשֶּׁם כָּלְתָה אוֹתָהּ מִדְּהָ: (ט) וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו חֲצֵר עֵינָן. הוּא הָיָה סוֹף הַמִּצְרַיִם הַצְּפוֹנִי, וְנִמְצָא חֲצֵר עֵינָן בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְזֻרְחִית, וּמִשֶּׁם "וְהִתְּאוּיֹתֶם לְכֶם" אֶל מִצְרַיִם הַמְּזֻרְחִי: (י) וְהִתְּאוּיֹתֶם. לְשׁוֹן הַסִּבָּה וְנִטְיָה, כְּמוֹ "תִּתְּאוּ": שְׁפָמָה. בְּמִצְרַיִם הַמְּזֻרְחִי, וּמִשֶּׁם הַרְבֵּלָה: (יא) מִקְדָּם לְעֵין. שֶׁם מְקוֹם, וְהַמִּצְרַיִם הוֹלְךְ בְּמִזְרָחוֹ, נִמְצָא הָעֵין לְפָנִים מִן הַמִּצְרַיִם, וּמֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל הוּא: וַיֵּרֶד הַגְּבוּל. כָּל שֶׁהַגְּבוּל הוֹלְךְ מִצְּפוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלְךְ: וּמָחָה עַל כֶּתֶף. עֵבֶר: יָם כְּנָתָיִם קִדְמָה. שֶׁיְהִיָּה יָם כְּנָתָיִם תּוֹךְ לְגָבוּל בְּמַעְרָב, וְהַגְּבוּל בְּמִזְרָח יָם כְּנָתָיִם, וּמִשֶּׁם יוֹרֵד אֶל הַיֵּרֶדְדָן, וְהַיֵּרֶדְדָן מוֹשֵׁךְ וּבֵא מִן הַצְּפוֹן לְדָרוֹם בְּאֵלְכֶסֶן, נוֹטָה לְצַד מְזֻרָח, וּמִתְּקָרֵב לְצַד אֲרֵץ כְּנָעַן כְּנָגַד יָם כְּנָתָיִם, וּמוֹשֵׁךְ לְצַד מְזֻרְחָה שֶׁל אֲרֵץ יִשְׂרָאֵל כְּנָגַד יָם כְּנָתָיִם, עַד שְׁנוּפֵל בֵּינֵם הַמֶּלַח, וּמִשֶּׁם כָּלָה הַגְּבוּל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֶל יָם הַמֶּלַח, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלַּת מִצְרַיִם מִקְצוֹעַ דְּרוּמִית מְזֻרְחִית, הָרִי סוֹכְבַת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ:

(ד) וְנִסַּב לְכֶם הַגְּבוּל מִנִּגְבַּב לְמַעְלָה עֲקָרְבַיִם. כָּל מְקוֹם שֶׁנִּמְצָא "וְנִסַּב" או "וַיֵּצֵא", מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה הַמִּצְרַיִם שׁוֹהַ, אֶלָּא הוֹלְךְ וַיֵּצֵא לְחוּץ. יוֹצֵא הַמִּצְרַיִם וְעוֹקֵם לְצַד צְפוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּאֵלְכֶסֶן לְמַעְרָב, וְעוֹבֵר הַמִּצְרַיִם בְּדְרוּמָה שֶׁל מַעְלָה עֲקָרְבַיִם, נִמְצָא מַעְלָה עֲקָרְבַיִם לְפָנִים מִן הַמִּצְרַיִם: וְעֵבֶר צְנָה. אֶל צֵן, כְּמוֹ "מִצְרַיִמָה": וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו. קְצוֹתָיו, בְּדְרוּמָה שֶׁל קִדְשׁ בְּרִנְעַ: וַיֵּצֵא חֲצֵר אֲדָר. מִתְּפַשֵּׁט הַמִּצְרַיִם וּמִרְחִיב לְצַד צְפוֹן שֶׁל עוֹלָם, וְנִמְשֵׁךְ עוֹד בְּאֵלְכֶסֶן לְמַעְרָב, וּבֵא לוֹ לְחֲצֵר אֲדָר וּמִשֶּׁם לְעֲצֻמוֹן וּמִשֶּׁם לְנַחַל מִצְרַיִם. וְלְשׁוֹן "וְנִסַּב" הָאָמוּר כֹּאן, לְפִי שְׁכַתָּב "וַיֵּצֵא חֲצֵר אֲדָר", שֶׁהִתְחִיל לְהִרְחִיב מִשְׁעֵבֶר אֶת קִדְשׁ בְּרִנְעַ, וְרוֹחֵב אוֹתָהּ רְצוּעָה שְׁבִלְטָה לְצַד צְפוֹן הִיָּתָה מִקְדָּשׁ בְּרִנְעַ עַד עֲצֻמוֹן, וּמִשֶּׁם וְהִלָּאָה נִתְקַצַּר הַמִּצְרַיִם וְנִסַּב לְצַד הַדְּרוֹם וּבֵא לוֹ לְנַחַל מִצְרַיִם, וּמִשֶּׁם לְצַד הַמַּעְרָב אֶל הַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא מִצְרַיִם מְעַרְבָּה שֶׁל אֲרֵץ יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שְׁנַחַל מִצְרַיִם בְּמִקְצוֹעַ מְעַרְבִית דְּרוּמִית: (ה) וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו הַיָּמָה. אֶל מִצְרַיִם הַמַּעְרָב, שְׁאִין עוֹד גָּבוּל נִגְבַּב מֵאַרְיֵךְ לְצַד הַמַּעְרָב מִשֶּׁם וְהִלָּאָה: (ו) וְגָבוּל יָם. וּמִצְרַיִם מְעַרְבִי מֵהוּ: וְהָיָה לְכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל. לְמִצְרַיִם: וְגָבוּל. הַנִּסְיָן שֶׁבְּתוֹךְ הַיָּם אִף הֵם מִן הַגְּבוּל, וְהֵם אֵיִים שְׁקוּרִין אִינוּלִיִּים: (ז) וְגָבוּל צְפוֹן. מִצְרַיִם צְפוֹן: מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לְכֶם הָר הָהָר. שֶׁהוּא בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְעַרְבִית, וְרֵאשׁוֹ מִשְׁפִּיעַ וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם, וַיֵּשׁ מְרוֹחֵב הַיָּם לְפָנִים הִימְנוֹ וְחוּצָה הִימְנוֹ: תִּתְּאוּ. לְשׁוֹן סִבָּה, כְּמוֹ "אֶל תָּא

לא

יג

תּוֹצְאָתוֹ יַם הַמֶּלַח זֹאת תְּהִי־לָכֶם הָאָרֶץ לְגַבְלֹתֶיהָ סְבִיב: וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה לָתֵת לְתַשְׁעַת הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה: כִּי לָקַחוּ מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי
 לְבַיִת אֲבֹתָם וּמִטָּה בְּנֵי־הַגָּדִי לְבַיִת אֲבֹתָם וַחֲצֵי מִטָּה מִנִּשְׂה לָקַחוּ
 טו נַחֲלָתָם: שְׁנֵי הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה לָקַחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לִירְדֵן יַרְחוֹ
 קִדְמָה מִזְרָחָה:

מסעי

טז, יז

וַיֵּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם
 יח אֶת־הָאָרֶץ אֲלֶעָזֶר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן: וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה
 יט תִּקְחוּ לְנַחֲלֵי אֶת־הָאָרֶץ: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלֵב
 כ, כא בֶּן־יִפְנֶה: וּלְמִטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עֲמִיהוּד: לְמִטָּה בְּנִימֵן אֱלִידָד
 כב, כג בֶּן־כַּסְלֹון: וּלְמִטָּה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בְּקִי בֶן־יִגְלִי: לְבְנֵי יוֹסֵף לְמִטָּה
 כד בְּנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן־אֶפֶד: וּלְמִטָּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל
 כה, כו בֶּן־שַׁפְטָן: וּלְמִטָּה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פְּרָנָה: וּלְמִטָּה
 כז בְּנֵי־יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא פְּלִטְיָאֵל בֶּן־עֶזֶן: וּלְמִטָּה בְּנֵי־אֲשֶׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד

קנו רביעי 6 ד i

תרגום אונקלוס

מִפְקֻנְהֵי לִימָא דְמִלְחָא דָא תְּהִי לְכוּן אַרְעָא לְתַחֲמוּמָאָה סְחוּר סְחוּר יֵג וּפְקִיד מִשָּׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דָא אַרְעָא דְתַתְּחַסְנוּן יֵתָה בְּעַדְבָא
 דִּי פְקִיד יֵי לְמַתָּן לְתַשְׁעַת שְׁבִטִין וּפְלִגּוֹת שְׁבִטָא יֵד אַרִי קְבִילוּ שְׁבִטָא דְבְנֵי רְאוּבֵן לְבַיִת אֲבֹהֵתְהוֹן וּשְׁבִטָא דְבְנֵי גָד לְבַיִת אֲבֹהֵתְהוֹן וּפְלִגּוֹת
 שְׁבִטָא דְמְנַשֶּׁה קְבִילוּ אַחְסַתְהוֹן טו תְּרִין שְׁבִטִין וּפְלִגּוֹת שְׁבִטָא קְבִילוּ אַחְסַתְהוֹן מ עֶבְרָא לִירְדְנָא דִירְחוּ קְדוּמָא מִדִּינְחָא טו וּמִלִּיל יֵי עִם מִשָּׁה
 לְמִימַר יו אֵלִין שְׁמַתָּה גְבַרְיָא דִי יַחְסְנוּן לְכוּן יֵת אַרְעָא אֲלֶעָזֶר כְּהֵנָּה וַיהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן יֵח וְרַבָּא חָד רַבָּא חָד מִשְׁבִּטָא תְּסַבּוּן לְאַחְסְנָא יֵת אַרְעָא
 יט וְאֵלִין שְׁמַתָּה גְבַרְיָא לְשְׁבִטָא דִיהוּדָה כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה כ וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּר עֲמִיהוּד כ א לְשְׁבִטָא דְבְנִימֵן אֱלִידָד בֶּר כַּסְלֹון
 כב וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי דָן רַבָּא בְּקִי בֶר יִגְלִי כג לְבְנֵי יוֹסֵף לְשְׁבִטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה רַבָּא חַנִּיאֵל בֶּר אֶפֶד כד וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי אֶפְרַיִם רַבָּא קִמּוּאֵל בֶּר שַׁפְטָן
 כה וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי זְבוּלֹן רַבָּא אֱלִיצָפָן בֶּר פְּרָנָה כו וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר רַבָּא פְּלִטְיָאֵל בֶּר עֶזֶן כז וּלְשְׁבִטָא דְבְנֵי אֲשֶׁר רַבָּא אַחִיהוּד

פירוש רש"י

(טו) קִדְמָה מִזְרָחָה. אֵל פְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּמִזְרָח, שְׂרוּחַ עוֹשִׂים יְהִיָּה עֲשׂוּי כְּאֵלֹו עֲשָׂאוֹם שְׁלוּחִים. וְלֹא יִתְכַן לְפָרֵשׁ
 מִזְרָחִית קְרוּיָה פְּנִים וּמַעְרָבִית קְרוּיָה אַחוּר, לְפִיכָּךְ דְרוּם לִימִין וְצָפוֹן לְשִׁמְאֵל: (יז) אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ לָכֶם. בְּשִׁבְלֵיכֶם, כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא אֶפְטֵרוֹפּוֹס לְשְׁבִטוֹ, וּמַחֲלֵק נַחֲלַת הַשְּׁבִט לְמַשְׁפְּחוֹת וּלְגְבָרִים, וּבוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הַגּוּן, וּמָה שֶׁהֵם
 עוֹשִׂים יְהִיָּה עֲשׂוּי כְּאֵלֹו עֲשָׂאוֹם שְׁלוּחִים. וְלֹא יִתְכַן לְפָרֵשׁ
 "לָכֶם" זֶה כְּכֹל "לָכֶם" שֶׁבְּמִקְרָא, שָׂאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתּוּב
 'יִנְחִילוּ לָכֶם'. "יִנְחֲלוּ" מִשְׁמַע שֶׁהֵם נוֹחֲלִים לָכֶם
 בְּשִׁבְלֵיכֶם וּבְמִקּוּמְכֶם, כְּמוֹ "ה' יִלְחֵם לָכֶם (שְׁמוֹת י"ו):
 (יח) לְנַחֲלֵי אֶת הָאָרֶץ. שֶׁיְהִי נוֹחֵל וְחוֹלֵק אוֹתָהּ בְּמִקּוּמְכֶם:

מפתח סדרי התנ"ך

הסמכות הממונית של ראשי הקהל. עיין ברש"י על פסוק יז. במסכת גיטין [לו:] עוסקת הגמרא בכלל ההלכתית: הפקר בית דין – הפקר. לבית הדין יש
 סמכות להפקיר את רכושו של האדם, ואם עשו כן, נחשב הדבר כאילו הוא עצמו הפקיר את רכושו.

סמכות זו נלמדת מהפסוק שנקבע, כראש סדר יב ביהושע. 'ר' אלעזר אומר מהכא: 'אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן | ויהושע בן־נון וראשי
 האבות למטות בני־ישראל | בגורל | בשלה לפני ה' פתח אהל מועד ויכלו מחלק את־הארץ'. וכי מה עניין ראשים אצל אבות? לומר לך, מה אבות
 מנחילין את בניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחילים העם כל מה שירצו.'

לא כח, כט

בְּן־שְׁלֹמִי: וּלְמִטָּה בְּנֵי־נַפְתָּלִי נְשִׂיא פְּדֵהָאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד: אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה לְנַחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

ל, לא

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרַחוּ לְאֹמְרֵי: צֹו אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנַתְּנוּ לְלוֹיִם מִנַּחֲלַת אֲחֻזְתָּם עָרִים לְשֹׁבְתֵי וּמִגְרָשׁ לְעָרִים
סְבִיבְתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁבְתֵי וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ
לְבָהֱמַתָּם וּלְרֹכְשָׁם וּלְכָל חֵיטָם: וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם מִקִּיר
הָעִיר וְחוּצָהּ אֶלֶף אַמָּה סְבִיב: וּמִדֹּתָם מִחוּץ לְעִיר אֶת־פְּאֵת־קִדְמָה
אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־נֶגְב׃ אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־יָם | אֶלְפִים
בְּאַמָּה וְאֶת פְּאֵת צָפוֹן אֶלְפִים בְּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשֵׁי
הָעָרִים: וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֵת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
לְנֹס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וְעַלֵּיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבַּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר: כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אַרְבַּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן: וְהָעָרִים אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ מֵאַחֲזַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶב תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמַּעַט תִּמְעִיטוּ אִישׁ
כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לְלוֹיִם:

תרגום אונקלוס

בר שלמי כח ולשבטא דבני נפתלי רבא פדהאל בר עמיהוד כט אלין די פקדן די פקדן יי לאחסנא ית בני ישראל בארעא דכנען ל ומליל יי עם משה
במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר לא פקדן ית בני ישראל ויתנון ללואי מאחסנת אחודתהון קרוין למתב ורוח לקרויא סהרניהון
תתנון ללואי לב ויהון קרויא להון למתב ורוחיהון יהון לבעירהון ולקניניהון ולכל חותהון לג ורוחי קרויא די תתנון ללואי מכותל קרתא
ולברא אלף אמין סחור סחור לה ותמשחון מכרא לקרתא ית רוח קדומא תרין אלפין באמין וית רוח דרומא תרין אלפין באמין וית רוח מערבא
תרין אלפין באמין וית רוח צפונא תרין אלפין באמין וקרתא במציעא דין יהי להון ורוחי קרויא לה וית קרויא די תתנון ללואי ית שית קרוי
שזכותא די תתנון למערק תמן קטולא ועליהון תתנון ארבעין ותרתין קרוין לו כל קרויא די תתנון ללואי ארבעין ותמני קרוין יתהון
וית ורוחיהון לו וקרויא די תתנון מאחודת בני ישראל מן סגיא תסגון ומן זעירי תזעירון גבר כפום אחסנתה די יחסנון יתן מקרווהי ללואי

פירוש רש"י

(כט) לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה להם למחלקותיה:
(לא) ומגרש. רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר,
ואין רשאים לבנות שם בית ולא לנטוע פרים ולא לזרע זריעה:

(לב) ולכל חיתם. לכל חיותם ולכל צרכיהם: (לג) אלף אמה סביב.
ואחריה הוא אומר אלפים אמה, הא כיצד, אלפים הוא נותן להם
סביב, ומהם אלף הפנימיים למגרש והחיצוניים לשדות וכרמים:

א, ב וידבר יהוה אל-משה לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי קנח ששי 317
 ג אתם עבדים את-הירדן ארצה כנען: והקריתם לכם ערים ערי מקלט מסעי
 ד תהיינה לכם ונס שמה ונס שמה ונס שמה בשגגה: והיו לכם הערים
 ה למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד-עמדו לפני העדה למשפט: והערים
 ו אשר תתנו שש-ערי מקלט תהיינה לכם: את שלש הערים תתנו
 ז מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה:
 ח לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש-הערים האלה למקלט
 ט לננס שמה כל-מכה נפש בשגגה: ואם-בכלי ברזל הפהו וימת רצח
 י הוא מות יומת הרצח: ואם באבן יד אשר-ימות בה הפהו וימת רצח
 יא הוא מות יומת הרצח: או בכלי עץ-יד אשר-ימות בו הפהו וימת רצח
 יב, יג הוא מות יומת הרצח: גאל הדם הוא ימית את-הרצח בפגעו-בו הוא
 יד ימתנו: ואם-בשנאה יהדפנו או-השליך עליו בצדיה וימת: או באיבה
 טו הכהו בידו וימת מות-יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את-הרצח

תרגום אונקלוס

א ומליל יי עם משה למימר ב מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דכנען ג ותזמנון לכוון קרוין קרוי שזכותא יהוין לכוון ויערוק לתמן קטולא דיקטול נפשא בשלו ד ויהוין לכוון קרויא לשזבא מגאל דמא ולא ימות קטולא עד דיקום קדם כנשתא לדינא ה וקרויא די תתנון שית קרוי שזכותא יהוין לכוון ו ית תלת קרויא תתנון מעברא לירדנא וית תלת קרויא תתנון בארעא דכנען קרוי שזכותא יהוין ז לבני ישראל ולגיוירא ולתותביא דביניכוון יהוין שית קרויא האליו לשזבא למערק לתמן כל דיקטול נפשא בשלו ח ואם במאן דפרזלא מחיה וקטלה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא ט ואם באבנא דמתנסבא בידא דהיא כמסת די ימות בה מחיה וקטלה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא י או במאן דעא דמתנסב בידא דהיא כמסת די ימות בה מחיה וקטלה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא יא גאל דמא הוא יקטול ית קטולא כד אתחייב לה מן דינא הוא יקטלה יכ ואם בסנאה דחיה או רמא עלוהי בכמנא וקטלה יג או בדכבו מחיה בידה וקטלה אתקטלא יתקטל מחיה קטולא הוא גאל דמא יקטול ית קטולא

פירוש רש"י

סדר לב (ג) והקריתם. אין הקריה אלא לשון הזמנה, וכן הוא אומר "כי הקרה ה' אליהיך לפני" (בראשית כד:ט): (ד) מגאל. מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח: (ה) שש ערי מקלט. מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען: (ו) את שלש הערים וגו'. אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, הנהיה מנין ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפישו רוצחים, דכתיב "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם" (בנבואות הושע, תרי עשר ב:ז): (ח) ואם בכלי ברזל הפהו. אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו, אלא בהורג במזיד, וכאן ללמד שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שעור כדי להמית, שנאמר בכלם "אשר ימות בו", דמתרגמינן "דהיא כמסת די ימות בה", חוץ מן הפרזל,

שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שהפרזל ממית בכל שהוא, אפלו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שעור לכתב בו "אשר ימות בו". ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר, הרי הוא אומר למטה "או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות וגו'" (להלן פסוק טו), למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר: (ט) באבן יד. שיש בה מלא יד: אשר ימות בה. שיש בה שעור להמית, כתרגומו. לפי שנאמר "והכה איש את רעהו באבן" (שמות טז:יח) ולא נתן בה שעור, יכול כל שהוא, לכך נאמר "אשר ימות בה": (י) או בכלי עץ יד. לפי שנאמר "וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט" (שמות שם ט), יכול כל שהוא, לכך נאמר בעץ "אשר ימות בו", שיהא בו כדי להמית: (יא) בפגעו בו. אפלו בתוף ערי מקלט: (יב) בצדיה. כתרגומו, "בכמנא", במארב:

לב

יד

בפגועו-בו: ואם-בפתע בלא-איבה הדפו או-השליך עליו כל-כלי בלא צדיה: או בכל-אבן אשר-ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא-איב לו ולא מבקש רעתו: ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה: והצילו העדה את-הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל-עיר מקלטו אשר-נס שמה וישב בה עד-מות הכהן הגדל אשר-משח אתו בשמן הקדש: ואם-יצא יצא הרצח את-גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה: ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל הדם את-הרצח אין לו דם: כי בעיר מקלטו ישב עד-מות הכהן הגדל ואחרי-מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל-ארץ אחזתו: והיו אלה לכם לחקת משפט לדורתיכם בכל מושבתיכם: כל-מכה-נפש לפי עדים ירצח את-הרצח ועד אחד לא-יענה בנפש למות: ולא-תקחו כפר לנפש רצח אשר-הוא רשע למות כי-מות יומת: כד ולא-תקחו כפר לנוס אל-עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד-מות

תרגום אונקלוס

כד אתחזיב ליה מן דינא יד ואם בתכיף בלא דכבו דחזי או רמא עלוהי כל מאן בלא כמן ליה טו או בכל אבנא דהיא כמסת די ימות בה בלא חזי ורמא עלוהי וקטלה והוא לא סני ליה ולא תבע בישתיה טו וידונון כנשתא בין מחיא ובין גאל דמא על דיניא האלין י וישזבון כנשתא ית קטולא מיד גאל דמא ויתיבון יתיה כנשתא לקרית שזבותה די ערק לתמן ויתב בה עד דימות כהנא רבא די רבי יתה במשח קודשא יח ואם מפק יפוק קטולא ית תחום קרית שזבותה די ערק לתמן ט וישפח יתה גאל דמא מברא לתחום קרית שזבותה ויקטול גאל דמא ית קטולא לית לה דמא כ ארי בקרית שזבותה יתב עד דימות כהנא רבא ובתר דימות כהנא רבא יתוב קטולא לארע אחסנתה כא ויהון אלין לכוך לגזרת דין לדריכוך בכל מותבניכוך ככ כל דיקטול נפשא לפום סהדין יקטול ית קטולא וסהיד חד לא יסהד באנש למקטל כג ולא תקבלון ממון על אנש קטול די הוא חיב למקטל ארי אתקטלא יתקטל כד ולא תקבלון ממון למערוק לקרית שזבותה למתוב למתב בארעא עד דימות פירוש רש"י

להביא את הנמשח בימיו שמהזירו במיתתו: (יט) אין לו דם. הרי הוא כהורג את המת, שאין לו דם: (כא) בכל מושבתיכם. למד שתהא סנהדרין קטנה נוהגת בחוצה לארץ כל זמן שנוהגת בארץ ישראל: (כב) כל מכה נפש וגו'. הבא להרגו על שהכה את הנפש: לפי עדים ירצח. שיעידו שבמזיד ובהתראה הרגו: (כג) ולא תקחו כפר. לא יפטר במקומו: (כד) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו, שהרג בשוגג, אינו נפטר מגלות במקומו לתן כפר "לשוב לשבת בארץ" בטרם ימות הכהן: לנוס. כמו לנס, כמו "שובי מלחמה" (בנבואות מיכה, תרי עשר יכד), ששבו מן המלחמה, וכן "נוגי ממועד" (בנבואות צפניה, תרי עשר ידגא), וכן "כי מלים היו" (יהושע ג:), כאשר תאמר "שוב" על מי ששב כפר, ו"מול" על שמל כפר, כן תאמר "לנוס" על מי שנס כפר, וקורו "נוס", כלומר מברח. ואם תאמר "לנוס" לברוח, ותפרשהו "לא תקחו כפר" למי שיש לו

(יד) בפתע. באנס, ותרגומו "בתכיף", שהיה סמוך לו, ולא היה לו שהות להזהר עליו: (טו) או בכל אבן אשר ימות בה. הכהו: בלא ראות. שלא ראהו: ויפל עליו. מכאן אמרו, ההורג דרך ירידה גולה, דרך עליה אינו גולה: (יז) עד מות הכהן הגדל. שהוא בא להשרות שכניה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. דבר אחר, לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר משח אתו בשמן הקדש. לפי פשוטו, מן המקראות הקצרים היא, שלא פרש מי משחו, אלא כמו 'אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש'. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות (דף יא:), לראית דבר, ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת הכהן הגדול ומנו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו, חוזר במיתתו של שני, שנאמר "אשר משח אותו", וכי הוא משחו לכהן, או הכהן משח אותו, אלא

לב

כה

הכֹּהֵן: וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא יַחֲנִיף
 אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ: וְלֹא
 תִטְמָא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אָנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי
 אָנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כו

וַיִּקְרְבוּ רֵאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה קִנְט שְׁבִיעִי ז
 מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ לְפָנַי מֹשֶׁה וּלְפָנַי הַנְּשָׂאִים רֵאשֵׁי אָבוֹת
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנָי צְוֶה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָהּ
 בְּגוֹרָל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנָי צְוֶה בִיהוָה לָתֵת אֶת־נַחֲלַת צֶלְפַחַד אַחִינוּ
 לְבָנֹתָיו: וְהָיוּ לְאָחִד מִבְּנֵי שְׁבֻטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרַעַה נַחֲלָתָן
 מִנַּחֲלַת אֲבֹתָינוּ וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמָּטֵה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגְרָל
 ל נַחֲלָתָנוּ יִגְרַע: וְאִם־יִהְיֶה הַיֵּבֶל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת
 לֹא הַמָּטֵה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מָטֵה אֲבֹתָינוּ יִגְרַע נַחֲלָתָן: וַיֵּצֵא
 מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מָטֵה בְנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים:
 לֵב זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צְוֶה יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפַחַד לֵאמֹר לָטוֹב בְּעֵינֵיהֶם
 לֵג תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֵךְ לְמִשְׁפַּחַת מָטֵה אֲבֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: וְלֹא־תִסָּב

תרגום אונקלוס

כִּהְנָא כֹה וְלֹא תַחֲנִיבוּן יְת אַרְעָא דִי אַתּוּן בַּה אַרִי דְמָא הוּא מְחִיב יְת אַרְעָא וְלֹא־רְעָא לָא מִתְכַּפֵּר עַל דָּם זְכָאֵי דִי אַתְאֲשֵׁד בַּה אֶלְהֵן בְּדָם אֲשֵׁדָה כּו וְלֹא
 תִסְאָבוּן יְת אַרְעָא דִי אַתּוּן יְתִכִין בַּה דִי שְׁכַנְתִּי שְׂרִיא בְגוּה אַרִי אָנָא יִי דִשְׁכַנְתִּי שְׂרִיא בְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כּו וְקָרִיבוּ רֵישֵׁי אֲבֹהֵתָא לְזוֹרְעִית בְּנֵי גִלְעָד בְּר
 מְכִיר בְר מְנַשֶּׁה מְזוֹרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף וּמְלִילוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם רַבְרַבְיָא רֵישֵׁי אֲבֹהֵתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּח וְאָמְרוּ יְת רַבּוּנֵי פְקִיד יִי לְמַתָּן יְת אַרְעָא בְּאֲחִסְנָא
 בְּעֵדְבָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוּנֵי אַתְפַּקֵּד בְּמִימְרָא דִי לְמַתָּן יְת אַחְסַנְתָּא צֶלְפַחַד אַחּוּנָא לְבָנְתָהּ כֹּס וְיִהְוִין לְחַד מִבְּנֵי שְׁבֻטָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁין וְתַתְּמַנַּע
 אַחְסַנְתָּהוּן מֵאֲחִסְנַת אֲבֹהֵתָא וְתַתּוֹסֵף עַל אַחְסַנַת שְׁבֻטָא דִיִּהְוִין לְהוּן וּמַעַד בְּ אַחְסַנְתָּא יְתַמְנַע ל וְאִם יְהִי יוֹבֵלָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַתּוֹסֵף אַחְסַנְתָּהוּן עַל
 אַחְסַנַת שְׁבֻטָא דִי תְהוִין לְהוּן וּמֵאֲחִסְנַת שְׁבֻטָא דְאֲבֹהֵתָא יְתַמְנַע אַחְסַנְתָּהוּן לֹא וּפְקִיד מֹשֶׁה יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מִימְרָא דִי לְמִימְרָא יֹאֵת שְׁבֻטָא דְבְנֵי
 יוֹסֵף מִמְלִיזִין לִב דִּין פַּתְגָּמָא דִי פְקִיד יִי לְבָנַת צֶלְפַחַד לְמִימְרָא דִּתְתִּיקוּן בְּעֵינֵיהוּן תְּהוִין לְנָשִׁין בְּרָם לְזוֹרְעִית שְׁבֻטָא דְאֲבֹהֵן תְּהוִין לְנָשִׁין לִג וְלֹא תִסְחָר

פירוש רש"י

לְבָרוּחַ לְפִטְרוּ מִן הַגְּלוּת, לֹא יִדְעָתִי הַיָּאךְ יֹאמֵר "לְשׁוֹב לְשִׁבְתָּ
 בְּאָרֶץ", הָרִי עֵדִין לֹא נָס, וּמֵהִיכָן יָשׁוּב: (כֹּה) וְלֹא תַחֲנִיפוּ. וְלֹא
 תִרְשָׁעוּ, כְּתַרְגוּמוֹ "וְלֹא תַחֲנִיבוּן": (כּו) אֲשֶׁר אָנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ.
 שְׁלֹא תִשְׁכִּינּוּ אוֹתִי בְטִמְאֻתָהּ: כִּי אָנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
 אֵף בְּזִמְן שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׁכִינָה בִינֵיהֶם: (כֹּס) וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת

מפתח סדרי התנ"ך

תיאור קיום מצוות נתינת נחלה לבנות צלפחד נקבע לראש סדר י ביהושע. ותקרב בנה לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן־נון ולפני הנשיאים לאמר ה'
 צנה את־משה לתת־לנו נחלה בתוך אחינו ויתן להם אל־פי ה' נחלה בתוך אחי אביהן: יהושע שכתב את ספרו, הקפיד לצטט ביטויים מלשון הציווי
 שבחומש במדבר [כג:ז-כא] להדגיש את קיום המצווה במלואה כרצון ה'. ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל־העדה פתח
 אהל־מועד לאמר: ... ויאמר יהוה אל־משה לאמר: פן בנות צלפחד דברת נתן נתן להם אחת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את־נחלת אביהן להן:

לב

נחלה לבני ישראל ממטה אל-מטה כי איש בנחלת מטה אבותיו

מסעי

לד ידבקו בני ישראל: וכל-בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד

ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש

לה נחלת אבותיו: ולא-תסב נחלה ממטה למטה אחר כי-איש בנחלתו

לו ידבקו מטות בני ישראל: כאשר צוה יהוה את-משה כן עשו בנות

מפטיר

לו צלפחד: ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד

לה לבני דיהן לנשים: ממשפחת בני-מנשה בן-יוסף היו לנשים ותהי

לט נחלתן על-מטה משפחת אביהן: אלה המצוות והמשפטים אשר צוה

יהוה ביד-משה אל-בני ישראל בערכת מואב על ירדן ירחו:

תרגום אונקלוס

אחסנא לבני ישראל משבטא לשבטא ארי גבר באחסנת שבטא דאבהתוהי ידבקון בני ישראל לה וכל ברתא ירתת אחסנא משבטא דבני ישראל לחד מזרעית שבטא דאבוהא תהי לאנתו בדיל דירתון בני ישראל גבר אחסנת אבהתוהי לה ולא תסחר אחסנא משבטא לשבטא אוחרנא ארי גבר באחסנתה ידבקון שבטא דבני ישראל לו כמא די פקיד יי ית משה כן עבדו בנת צלפחד לו והואה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנת צלפחד לבני אחי אבוהן לנשין לה מזרעית בני מנשה בר יוסף הואה לנשין והות אחסנתהן על שבטא זרעית אבוהן לט אלין פקודיא ודינא די פקיד יי בידיא דמשה לות בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא דיריחו

פירוש רש"י

(לד) וכל בת ירשת נחלה. שלא היה בן לאביה:
(לז) מחלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים, ומגיד ששקולות זו כזו:

מפתח סדרי התנ"ך

סדר לב פותח במצווה להכין שש ערי מקלט. הפטרת הסדר היא מימוש מצווה זו. ביהושע (יב:ב-ח) נאמר: וידבר ה' אלי-יהושע לאמר: דבר אל-בני ישראל לאמר תנו לכם את-ערי המקלט אשר-דברתי אליכם ביד-משה: ... ויקדשו את-קדש בגליל בחר נפתלי ואת-שכם בחר אפרים ואת-קרית ארבע היא חכרון בחר יהודה: ואז יש דילוג בהפטרה של שני פסוקים בספר יהושע עד בקשת הלויים לקבל את הערים שלהם. ויגשו ראשי אבות הלויים אל-אלעזר הכהן ואל-יהושע בן-נון ואל-ראשי אבות המטות לבני ישראל: וידברו אליהם בשלה בארץ כנען לאמר ה צוה ביד-משה לתת-לנו ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו: ויתנו בני-ישראל ללויים מנחלתם אל-פי ה' את-הערים האלה ואת-מגרשיהן: (שם יב:יא-יג)

שתי שאלות: 1. אצלנו הציווי על ערי הלויים נמצא בסוף סדר כא והוא קודם לציווי על ערי המקלט הנמצא בתחילת סדר כב? 2. הפסוק הראשון עליו מדלגים הוא הפסוק האומר שבני ישראל נתנו גם שלוש ערי מקלט בעבר הירדן. ומעבר לירדן יריחו מזרחה נתנו את-בצר במדבר במישור ממטה ראיבן ואת-ראמות בגלעד ממטה-גד ואת-גלון [גולן] בפשן ממטה מנשה: ערים אלו הובדלו כבר על ידי משה, והפסוק הפותח את אותה פרשה נבחר לראש סדר ה בחומש דברים: אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: וכבר רש"י אצלנו בפסוק ה כותב: שש ערי מקלט. מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען: כך שהפסוק המדולג מתאר את קיום ההלכה במלואה. מדוע אם כן, בחרו מסדרי הפטרות בארץ ישראל לדלג על פסוק זה ?

קובץ זה הוא חלק מיוזמת "שיבה לבצרון" שמטרתה לעורר את המודעות לחלוקה היהודית של התנ"ך לסדרים. במסגרת זו הוצאנו עד כה חמישה חומשי תורה המסודרים לפי חלוקה זו ואת החוברת "מפתח סדרי התנ"ך" הכוללת עיון במשמעויות האמוניות והחינוכיות שלה.

אני קורא לכם להוסיף את השימוש בחלוקה לסדרים, ואת העיון בה ללימוד התורה שלכם. אשמח לקבל מכם חידושי תורה שיתחדשו לכם בלימוד זה. ככל שירבו הלומדים בחלוקה היהודית על פי חז"ל, ככל שהציבור יכיר את החלוקה הנכונה, ככל שהיא תהיה קלה וזמינה לכל אחד, כך בעז"ה, נחולל את השינוי וכל הוצאות הספרים ידפיסו את כתבי הקודש עם החלוקה היהודית בלבד, וכך נזכה ללימוד תורה בטהרה.

בואו ונקיים את קריאתו של הנביא זכריה ונשוב לבצרון.

כל הזכויות שמורות לבצלאל אריאל © מותר להפיץ קובץ זה ללימוד תורה, אך לא למטרה מסחרית. beariel@gmail.com

א כג, כד שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מְשַׁחֲזוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: כֹּה אָמַר יְהוָה מִה־מִּצְאוֹ אֲבוֹתֵיכֶם בִּלְעוֹל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל
כה וַיִּהְבְּלוּ: וְלֹא אָמְרוּ אֵימָה יְהוָה הִמְעַלָּה אֲתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיד אֲתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עַרְבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמוֹת בְּאֶרֶץ
כו לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם שָׁם: וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכְּרָמֶל לֶאֱכֹל פְּרִיָּה וְטוֹבָה וּתְבָאוּ וּתְטַמְּאוּ אֶת־אֲרָצִי וְנַחֲלָתִי
כז שְׁמַתֶּם לְתוֹעֵבָה: הַפְּהַנִּים לֹא אָמְרוּ אֵימָה יְהוָה וְתַפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי וְהִרְעִים פִּשְׁעוֹ בִּי וְהִנְבְּאִים נִבְּאוּ בַכַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יֹעִלוּ
כח, כט הִלְכוּ: לָכֵן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב: כִּי עָבְרוּ אֵינִי כְּתִיבִים וּרְאוּ וְקִדְר שְׁלַחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן הִיִּתְהָ ל
לא בְּזָאת: הִהִימִיר גּוֹל אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל: שְׁמוֹ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשָׁעְרוּ חֲרָבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה:
לב כִּי־שְׁתִּימִים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֲתִי עָזְבוּ מְקוֹר מֵיִם חַיִּים לְחֻצַּב לָהֶם
לג בָּאוֹת בָּאוֹת נִשְׁבְּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְלוּ הַמַּיִם: הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל
לד אִם־יִלִּיד בֵּית הָאֵל הוּא מִדּוּעַ הָיָה לְבֹז: עָלִיו יִשְׁאַגּוּ כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם
לה וַיִּשְׁתִּימוּ אֶרְצוֹ לְשִׁמָּה עָרְיוּ נִצְתָה [נִצְתָה] מִבְּלִי יֹשֵׁב: גַּם־בְּנֵי־נֶף
לו וַתַּחֲפַנְס [וְתַחֲפַנְס] יִרְעוּף קִדְקֹד: הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עֲזָבֹךְ
לז אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעַת מוֹלֶכְךָ בְּדָרֶךְ: וְעַתָּה מִה־לָּךְ לְדָרֶךְ מִצְרַיִם
לח לְשִׁתּוֹת מִי שְׁחֹר וּמִה־לָּךְ לְדָרֶךְ אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי נִהַר: תִּיִסְרֶךְ רַעֲתֶךָ וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תּוֹכְחֶךָ וְדַעֵי וּרְאִי כִי־רַע וּמָר עֲזָבֹךְ אֶת־יְהוָה
לט אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלֶיךָ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת: כִּי מֵעוֹלָם שְׁבַרְתִּי עֲלֶיךָ נִתְּקַתִּי מוֹסְרוֹתֶיךָ וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹד [אֶעֱבֹד] כִּי
מ עַל־כָּל־גִּבְעָה גְּבֻהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אֶת צַעַה זֹנָה: וְאַנְכִּי

נְטַעְתִּיךָ שׁוֹרֵק כֹּלָה זֶרַע אַמֶּת וְאִיךָ נִהְפַכְתָּ לִּי סוּרֵי הַגִּפְסָן נְכַרְיָהּ:
מֵא כִּי אִם-תִּכְבְּסִי בְנֹתַי וְתִרְבִּי-לָךְ בְּרִית נִכְתָּם עֲוֹנְךָ לְפָנָי נָאִם אֲדַנִּי
מִב יְהוָה: אִיךָ תֹאמְרֵי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הִלַכְתִּי רְאֵי דְרָכְךָ
מִג בְּגִיָּא דְעֵי מַה עָשִׂית בְּכִרְהָ קִלְהָ מִשְׁרַכְת דְרַכְיָהּ: פָּרַה | לְמַד מְדָבָר
בְּאֹת נִפְשׁוּ [נִפְשׁוּ] שְׁאֵפָה רוּחַ תִּאֲנֶתָה מִי יִשְׁיבְנָה כָּל-מִבְקָשֶׁיךָ
מִד לֹא יִיעָפוּ בְּחֻדְשָׁה יִמְצְאוּנָהּ: מְנַעֲי רְגִלְךָ מִיַּחַף וּגּוֹרֵנֵךְ [וּגְרוּנְךָ]
מִצְמָאָה וּתֹאמְרֵי נוֹאֵשׁ לֹא כִּי-אֶהְבֵּתִי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶיךָ:
מֵה כְּבֹשֶׁת גָּנָב כִּי יִמְצֵא כֵּן הִבִּישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מְלִכֵיהֶם
מִז שָׁרִיָּהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וְנִבְיָאֵיהֶם: אֲמֹרִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֹאֲבֹן אֶתָּה
יִלְדַתְנִי [יִלְדַתְנִי] כִּי-פָנּוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וּבְעַת רַעְתָּם יֹאמְרוּ
מִז קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ: וְאֵיה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יִקְוּמוּ אִם-יֹשִׁיעֵנוּךָ
מִח בְּעַת רַעְתָּךְ כִּי מִסְפָּר עֲרִיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה: ס סס

מדלגים לפסוק זה

ב א הָלוֹא מֵעַתָּה קִרְאתִי [קִרְאתִי] לִי אָבִי אֵלּוֹף נְעָרֵי אֶתָּה: